

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
СЛІП МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

el-conf.com.ua

***«РОЗВИТОК НАУКИ І ТЕХНІКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ»***

17 СІЧНЯ 2025 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

Розвиток науки і техніки під час воєнного стану,
СЛІІ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. –
м. Вінниця, 17 січня 2025 року. – 76 с.

Збірник укладено за матеріалами доповідей
СЛІІ Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції
«Розвиток науки і техніки під час воєнного стану», 17 січня 2025
року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:

21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088

e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Герасименко М.А., Науковий керівник Фісуненко Н.О.</i> МЕТОДИ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	5
<i>Горпінч А.В.</i> ГІПЕРУРИКЕМІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР У РОЗВИТКУ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ТА НИРКОВИХ ЗАХВОРЮВАНЬ.....	9
<i>Жемеля І.С.</i> ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИКРИВАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ В УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ	11
<i>Козир Д.С.</i> ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ АВІАКОМПАНІЇ	16
<i>Колиняк І.В.</i> ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОМПЛАЄНСУ.....	19
<i>Лавренюк В.В., Тодорова О.</i> КУЛЬТУРА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	24
<i>Мавдюк М.Р.</i> ВЕСТИБЮЛЬ ВИШНЕВЕЦЬКОГО ПАЛАЦУ. ГОЛОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЛОКАЛІЗАЦІЯ НА ЗБЕРЕЖЕНИХ АРХІТЕКТУРНИХ ПЛАНАХ	27
<i>Магдюк О.В.</i> ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗВО В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	33
<i>Негода А.С.</i> ПРЯМІ ТА ПУБЛІЧНІ ЗАКЛИКИ ДО ГЕНОЦИДУ	37
<i>Нехаєва С.Г.</i> АНАЛІЗ МОВНИХ ЗМІН В УКРАЇНСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ	41
<i>Попова М.М.</i> ПРОБЛЕМИ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	45

<i>Прокопець К.В., науковий керівник Сидоров О.А. СУТНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....</i>	49
<i>Свердленко К.П., науковий керівник Губанова О.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ</i>	52
<i>Соколова Н.Д., Олексин І.Я., Довбенко Т.В. РОЛЬ М. МАКСИМОВИЧА В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ІСТОРІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА</i>	56
<i>Харченко С.О., науковий керівник Фісуненко Н.О. СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ОСНОВНІ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА.....</i>	59
<i>Шадура-Никипорець Н.Т.,Беляков С.В. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗМІНИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....</i>	63
<i>Шапар І.А., науковий керівник Сидоров О.А. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ</i>	66
<i>Щербина В.С. ПРАВО МІЖНАРОДНОГО ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ПІДГАЛУЗЬ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА</i>	69

МЕТОДИ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Герасименко М. А.

здобувач другого

(магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

Науковий керівник: Фісуненко Н. О.

кандидат економічних наук

доцент кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Протягом багатьох років головною метою було задоволення базових матеріальних потреб. Завдяки технологічному прогресу та спеціалізації умови життя поступово покращувалися. Проте з часом стало зрозуміло, що економічні стимули не завжди є достатніми для підвищення ефективності праці. Сучасні економічні системи потребують нових підходів до мотивації, що враховують зміни у структурі та ієрархії мотивів.

Головні напрями нових підходів нематеріальної мотивації персоналу полягають у програмі гуманізації праці, професійно-кваліфікаційному розвитку робітників та залучення працівників до управління виробництвом.

Основною метою нематеріальної мотивації персоналу є: максимізація прибутку, розвиток творчого потенціалу працівників, підвищення якості трудового життя, демократизація управління та задоволення вищих потреб: належність, визнання, самовираження.

Напрямок нематеріальної мотивації персоналу гуманізація праці - стала ключовим елементом нематеріальної мотивації, забезпечуючи: змістовність праці, що відповідає кваліфікації та потребам працівника; пристосування технічної бази до людських потреб; сприятливі умови праці; активну участь працівників у виробничих процесах.

Класична програма гуманізації праці включає: розвиток колективних форм організації праці, збагачення змісту праці, покращення умов праці, розвиток виробничої демократії, раціоналізація режимів роботи та відпочинку, впровадження гнучких графіків, підвищення інформованості працівників та прозорість управління.

Нові підходи спрямовані не лише на максимізацію прибутку, а й на розвиток людського потенціалу, створюючи гармонійні умови для працівників і підприємства.

Участь працівників в управлінні організацією суттєво впливає на їх трудову поведінку. Окрім матеріальної вигоди, така участь дозволяє задовольнити нематеріальні потреби, такі як причетність, самовираження та новий соціальний статус.

Першочерговим виступає, це планування кар'єри як чинника мотивації. Де, кар'єра – це просування у професійній сфері, що передбачає здобуття більшого статусу, повноважень і влади. Політика кар'єрного розвитку персоналу повинна відповідати потребам організації у потрібний час та місці, а також задовольняти потреби працівників. Планування кар'єри є важливим інструментом реалізації потреб працівників і посилення їхньої мотивації через трудові статусні стимули.

В свою чергу, завдання та елементи планування кар'єри, необхідно досліджувати, через[2]:

розробку програм і моделей кар'єрного просування: визначення перспектив зростання працівників, розкриття їх здібностей для досягнення цілей організації;

– використання даних оцінки персоналу: аналіз потреб, результативності та потенціалу співробітників;

– індивідуальні програми розвитку: формування персональних кар'єрних планів, підвищення кваліфікації, консультування, кураторство.

– загальні заходи з розвитку керівників: створення умов для кар'єрного зростання і зміцнення лідерських позицій.

Враховуючи дослідження слід відзначити, що основними принципами планування кар'єри є: визнання індивідуальності

(працівники мають унікальні потреби та здібності, які повинні враховуватись), відповідність організації та прагнень працівників (мотивація посилюється, коли цілі працівників співпадають з цілями організації), підтримка розвитку (створення можливостей для зростання, змін і пошуку нових напрямків діяльності через заохочення та керівництво).

Отже, основними перевагами підходу нематеріальної мотивації персоналу є планування кар'єри сприяє максимальному використанню потенціалу працівників, підвищенню їхньої мотивації та досягненню цілей організації.

Наступним елементом виступає посилення мотивації трудової активності через регулювання робочого часу та підвищення інформованості. В свою чергу регулювання робочого часу відноситься до пріоритетних методів мотивації належить використання гнучкої організації робочого часу та заохочення працівників вільним часом.

Така нематеріальна мотивація персоналу дозволить надання [1]:

- додаткового вільного часу: (зміна тривалості основної та додаткових відпусток, їх дроблення, запровадження неповного робочого дня чи тижня, скорочення робочого періоду), що призводить до стимулювання працівників через додаткові відпустки за специфічні умови праці, високі результати чи творчі досягнення; компенсація фізичного та психологічного навантаження; закріплення персоналу;

- перерозподілу робочого часу: (працівники самостійно визначають початок, закінчення та тривалість робочого дня за умови виконання місячної норми часу і трудових норм), результатом чого є підвищення продуктивності праці, можливість узгодження професійних та особистих інтересів, розвиток самоорганізації та відповідальності;

- ковзному графіку та банку часу: (накопичення часу, відпрацьованого понад норму, на особовому рахунку працівника для подальшого використання у вигляді додаткових відпусток чи відгулів), але не зважаючи на позитивність запропонованого елемента

особливою мотивацією є те, що право на гнучкий режим роботи надається тільки відповідальним, дисциплінованим працівникам;

– підвищення інформованості персоналу: (рівень інформованості працівників безпосередньо впливає на їхню мотивацію. Ефективна комунікація допомагає знизити недовіру до керівництва, скоротити плинність кадрів та підвищити продуктивність праці), в свою чергу інформованість розкривається через: пояснення філософії, базових цінностей, стратегії компанії; надання довідкових матеріалів; формування очікувань щодо працівників і зобов'язань компанії.

Запровадження нових підходів до регулювання робочого часу та підвищення рівня інформованості сприяє створенню комфортного робочого середовища, зміцненню довіри до керівництва та стимулюванню працівників до продуктивної праці.

Отже, впровадження на підприємстві сучасних методів як матеріальної, так і нематеріальної мотивації свідчить про більш ефективну систему управління персоналом; сприяє підвищенню якості та інтенсивності праці. Як наслідок, підвищується її продуктивність. А це, в свою чергу, призводить до удосконалення діяльності підприємства в цілому.

Література:

1. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Н. О. Фісуненко, Т. В. Альошина, О. А. Сидоров. Дніпро. Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. 2024. 119 с.

2. Менеджмент і адміністрування: підручник; Сидоров О. А., Альошина Т. В., Фісуненко Н. О., Сидорова Е. О. Дніпро. Арт-Прес. 2023. 352 с.

ГІПЕРУРИКЕМІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР У РОЗВИТКУ СЕРЦЕВО- СУДИННИХ ТА НИРКОВИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Горнініч А.В.

*Буковинський державний
медичний університет
м. Чернівці, Україна*

Анотація. Гіперурикемія є поширеним метаболічним розладом, який відіграє важливу роль у патогенезі серцево-судинних захворювань (ССЗ) і хронічної хвороби нирок (ХХН). Цей стан причетний із розвитком артеріальної гіпертензії, атеросклерозу, порушення функцій нирок та серцевої недостатності. У статті проаналізовано сучасні дані щодо механізму впливу гіперурикемії та ССЗ і ХХН, засновані на основних літературних джерелах

Ключові слова: з гіперурикемія, сечова кислота, серцево-судинні захворювання, артеріальна гіпертензія, хронічна хвороба нирок, ремоделювання міокарда.

Вступ. Гіперурикемія визначається як підвищення рівня сечової кислоти в крові, що часто супроводжує ХХН та ССЗ. Згідно з дослідженнями Johnson & Nakagawa (2020), підвищення сечової кислоти сприяє оксидативному стресу, запаленню та ендотеліальній дисфункції. Feig et al. (2008) відзначили, що гіперурикемія є незалежним фактором ризику для розвитку гіпертензії та серцевої недостатності.

Патофізіологічні механізми: 1. Оксидативний стрес та ендотеліальна дисфункція. Johnson & Nakagawa (2020) продемонстрували, що сечова кислота індукує утворення активних форм кисню, що пошкоджують ендотелій судин. Це сприяє зниженню біодоступності оксиду азоту, порушуючи вазодилатацію та сприяючи гіпертензії.

2. Запальні процеси. Дослідження Maiuolo et al. (2016) підтвердило, що сечова кислота активує прозапальні цитокіни, такі як інтерлейкін-6, які поглиблюють системне запалення, а також викликають прогресування атеросклерозу та фіброзу тканин.

3. Ремоделювання міокарда. Packer (2021) вказує, що хронічна гіперурикемія є потужним стимулятором гіпертрофії та ремоделювання лівого шлуночка, що значно погіршує прогноз у пацієнтів із серцевою недостатністю.

4. Взаємодія з нирками. Згідно з Maiuolo et al. (2016), гіперурикемія сприяє прогресуванню ХХН через стимуляцію тубулоінтерстиціального фіброзу. Зниження функції нирок, своєю чергою, призводить до накопичення сечової кислоти, створюючи замкнене коло.

Клінічні наслідки:

1. Артеріальна гіпертензія. Згідно з Zhang et al. (2015), метааналіз показав, що гіперурикемія є значущим фактором ризику розвитку гіпертензії, незалежно від інших метаболічних порушень.

2. Серцева недостатність. Packer (2021) зазначає, що підвищений рівень сечової кислоти є предиктором погіршення стану пацієнтів із серцевою недостатністю, особливо у випадках із супутньою ХХН.

3. Хронічна хвороба нирок. Feig et al. (2008) описали, що гіперурикемія прискорює прогресування ХХН, погіршуючи функцію клубочків і сприяючи розвитку протейурії.

Лікування: **1. Урикозуричні препарати.** Пробенецид покращує екскрецію сечової кислоти, знижуючи її рівень у крові.

2. Урикостатичні препарати. Алопуринол і фебуксостат блокують синтез сечової кислоти, що знижує оксидативний стрес і запалення.

3. Комплексний підхід. Лікування гіперурикемії вимагає модифікації способу життя, контролю артеріального тиску та функції нирок.

Висновки. Гіперурикемія є важливим патогенетичним фактором у розвитку ХХН і ССЗ. Своєчасна діагностика та лікування можуть значно покращити прогноз пацієнтів. Комплексний підхід, включаючи медикаментозну терапію та зміну способу життя, дозволяє ефективно контролювати цей стан.

Література:

1. Johnson, R. J., & Nakagawa, T. (2020). Uric acid and the

cardiovascular system: Insights into the pathogenesis of cardiovascular disease. *Hypertension*, 75(1), 47-56. DOI: 10.1161/HYPERTENSIONAHA.119.13548.

2. Feig, D. I., Kang, D. H., & Johnson, R. J. (2008). Uric acid and cardiovascular risk. *New England Journal of Medicine*, 359(17), 1811-1821. DOI: 10.1056/NEJMra0800885.

3. Maiuolo, J., Oppedisano, F., Gratteri, S., Muscoli, C., & Mollace, V. (2016). Regulation of uric acid metabolism and excretion. *International Journal of Cardiology*, 213, 8-14. DOI: 10.1016/j.ijcard.2015.08.109.

4. Zhang, W., Sun, K., Yang, Y., et al. (2015). Plasma uric acid and risk of hypertension: A systematic review and meta-analysis of prospective studies. *Journal of Hypertension*, 33(2), 221-228. DOI: 10.1097/HJH.0000000000000430.

5. Packer, M. (2021). Uric acid as a driver of adverse cardiac remodeling in heart failure. *Journal of the American College of Cardiology: Heart Failure*, 9(6), 449-451. DOI: 10.1016/j.jchf.2021.01.008.

УДК 651

Юридичні науки

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИКРИВАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК
ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
ПРОГРАМИ В УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЮ

Жемеля І.С.

студент

Навчально-наукового

інституту бізнес освіти

імені Анатолія Поручника

Київського національного економічного

університету імені Вадима Гетьмана

м. Київ Україна

Корупція становить загрозу державності, національній безпеці, управлінню, соціального та правового розвитку держави, а

також забезпечення верховенства права та конституційних принципів демократії. Серед причин недовіри до органів державної влади є саме корупція, коли під час виконання своїх посадових обов'язків посадові особи керуються особистими інтересами, що відрізняються від суспільних. Сміливість повідомити про корупцію в вітчизняній практиці є одним із найсерйозніших викликів. Інститут викривачів, як суспільне явище, в Україні є вимогою часу. Викривачі працюють безпосередньо в організації і дотичні до інформації про корупцію, про яку можуть повідомити.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» (ч.1 ст.1) [1] викривач – це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання [2].

За Законом України «Про запобігання корупції» (ст.53) [1] усі викривачі та їх близькі родичі перебувають під захистом держави. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»[3]. Важливим фактором є фізичний та психологічний захист викривачів.

У Кодексі законів про працю (ст.32) зазначено, що працівник, який повідомив про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншою особою, не може бути звільнений чи змушений до звільнення, притягнутий до дисцип-

лінарної відповідальності у зв'язку з таким повідомленням або підданий іншим негативним заходам впливу, або загрозі таких заходів впливу. Звільнений працівник повинен бути поновлений на попередній посаді органом, який розглядає трудовий спір [1] Викривачів також не може бути піддано негативним заходам з боку керівника або роботодавця [2].

Основною перешкодою поширення цього інституту є відсутність мотивації викривачів повідомляти уповноважених суб'єктів про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Викривач має право користуватися всіма видами правової допомоги, передбаченої Законом України «Про безоплатну правову допомогу» для захисту своїх прав та представництва інтересів в суді. Викривач має право обирати представника в суді самостійно та отримати відшкодування витрат на правову допомогу для захисту своїх прав.

Положення Барселонської декларації (від 17.06.2022) оформлені у вигляді рекомендацій державам проводити інформаційно-просвітницькі кампанії для формування культури повідомлення про корупцію на робочому місці [2].

Формування культури інформування про факти корупції можливе за умови затвердження в організаціях внутрішніх документів з передбаченими механізмами фіксації повідомлень. Гарантована анонімність нерозголошення відомостей про викривача та захисту від можливих негативних наслідків не є достатньою умовою поширення такого механізму антикорупційної боротьби.

Нерозголошення інформації про викривача та його близьких третім особам та тим кого стосується повідомлення повинна забезпечити установа, до якої звернувся викривач. У багатьох державах світу існують інститути викривачів. Спеціальні закони щодо захисту викривачів діють у різних варіантах у Великобританії, Австралії, США, Канаді, Новій Зеландії, Південній Африці, Румунії, Японії.

Положення міжнародного права щодо захисту викривачів прописані в ст.33 Конвенції ООН проти корупції, [4] ст.22

Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, [5] ст.9 Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, [6] Директива Європейського парламенту і Ради ЄС №2019/1937 про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу. [7]

Закон України «Про запобігання корупції» передбачає наявність Єдиного порталу повідомлень викривачів для забезпечення конфіденційності та анонімності викривачів.

На механізм запобігання корупції в Україні у вигляді заохочення та формування культури повідомлення покладаються великі надії. Тому правовий захист викривачів уможливить легалізацію корупційних діянь. Існування інституту викривачів залежить від культури громадян, історичного досвіду побудови державності, поваги до національних традицій і цінностей та внутрішньою потребою суспільства.

Висновок

Упродовж останніх років спостерігаємо деякий поступ у антикорупційній боротьбі. Так, за результатами досліджень Індексу сприйняття корупції (CPI), проведених Міжнародною антикорупційною організацією Transparency International, Україна займає позицію в останній третині з поміж 180 держав. Безумовно, покращення показника на 3 бали упродовж року можна вважати позитивним фактом (країни, які отримують більше 30 балів, входять до групи країн, що активно борються з корупцією). Проте такий рівень індексу сприйняття корупції для великої європейської країни з населенням понад 40 млн осіб, якою є Україна, є неприпустимо низьким. Зазначимо, що сам по собі рівень корупції не є важливим, важливими є її наслідки. Негативні наслідки корупції проявляються у соціальній, правоохоронній, судовій, економічній системах. Вплив корупції на економіку є особливо небезпечним.

Тому виховання культури викривання корупції, прийняття в Україні та імплементація заходів профілактики, попередження і викорінення корупційних явищ, вселяє надію на якісні зміни в суспільстві гідному кращого життя.

Література:

1. «Про запобігання корупції» Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. Офіційний вебпортал парламенту України «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#top>
2. Пентегов В.А. Механізм формування в суспільстві нетерпимості до виявів корупції. Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції [Текст]: матеріали круглого столу (Київ, 2.11.2018р.) / [редкол: В.Чернєй, К.Ланчінскас, А.Фодчук та ін.] Київ: Нац.акад. вн. справ, 2018. С.126-128.
3. «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»: Закон України від 23.12.1993р. №3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
6. Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text
7. Директива про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Європейського Союзу. 2019. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0366_EN.html#title

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ АВІАКОМПАНІЇ

Козир Д.С.

*студентка факультету
авіаційного менеджменту*

*Українська державна льотна академія
м.Кропивницький, Україна*

Організаційне забезпечення складає основу управлінської діяльності, постає як реалізація однієї з п'яти функцій менеджменту – організування. За своєю суттю, забезпечення – це створення умов, тож організаційне забезпечення постає як необхідний елемент для створення і функціонування будь-якого підприємства, створюючи організаційний механізм взаємодії підрозділів і працівників, що володіють ресурсами для виробництва ринкового продукту. Розроблені і прийняті учасниками організації правила гарантують досягнення спільних цілей за умови дотримання їх в організаційній взаємодії.

Мета організаційного забезпечення – утримання сталого стану підприємства та адаптація до змін зовнішнього середовища за рахунок розподілу необхідних ресурсів, створення взаємозв'язків у внутрішньому середовищі та ліквідації відхилень у виробництві [1].

В складний для української авіації час питання ефективності управління авіакомпанією розглядається через призму адаптаційних характеристик та можливості швидко переорієнтуватися на міжнародні ринки. Від початку повномасштабного вторгнення лише три вітчизняні авіакомпанії трансформували свою діяльність та працюють як учасники європейського ринку авіаперевезень: «SkyUp», «Windrose» та «Skyline Express Airlines» (колишня «Azur Air Ukraine»). [2] Міжнародне авіаційне середовище висуває серйозні бар'єри для вступу та успіху на ньому, серед яких –

отримання сертифікатів безпеки та забезпечення якості послуг. Попри це, кожній з авіакомпаній вдалося знайти ринкову нішу та реалізувати свою бізнес-модель.

Отримання сертифікату IOSA від однієї з найавторитетніших міжнародних авіаційних організацій – IATA, передбачає, зокрема, аудит організаційної та управлінської системи на предмет відповідності стандарту IOSA за критеріями:

- чіткої узгодженості та єдності цілей корпоративного та операційного менеджменту;
- здатності системи управління забезпечувати дотримання всіх діючих стандартів і нормативних вимог;
- наявності в задокументованому вигляді органіграм, посадових інструкцій та інших описових письмових матеріалів, які визначають і чітко окреслюють систему управління;
- наявності в документації вичерпного опису обсягу, структури та функціональних можливостей системи управління, лінії підзвітності в усій організації, а також, повноважень, обов'язків, відповідальності і взаємозв'язку функцій і діяльності в системі для забезпечення безпеки та безпечної діяльності [3].

Підтверджений перевіркою стан організаційної та управлінської системи запевнює клієнтів авіакомпанії в тому, що послуги надаються з високим рівнем безпеки, а дотримання визначених вимог прямо залежить від рівня організаційного забезпечення, його архітектури та глибини.

Регулярність польотів, як один з показників якості авіаційних послуг та критерій міжвидової конкуренції на коротких відстанях, також, прямо залежить від організаційного забезпечення. Так, ризик затримки рейсу мінімальний, якщо враховано всі чинники при складанні розкладу, персонал знає інструкції польотів в складних метеоумовах, технологія обслуговування літака чітко розписана та дотримується працівниками наземних служб і т.д.. Тож, дотримання часу зльоту/посадки, якщо не враховувати метеоумови та спеціальні режими, встановлені урядом, залежить від рівня організації технологічних процесів і роботи служб і виконавців. Тобто, причини порушення графіка польотів пов'язані

лише з організаційним забезпеченням роботи авіакомпанії чи аеропорту.[4]

В свою чергу, офіційно визнаний рівень безпеки та регулярності здійснення польотів стає визначальним у виборі перевізника клієнтами, забезпечуючи збільшення, як часткових (прибуток, рентабельність, наліт годин), так і узагальнюючих (собівартість перевезення 1 пасажир, прибуток на 1 пасажир, норма прибутковості) показників ефективності господарської діяльності авіакомпанії..

Таким чином, розробка організаційного забезпечення в авіакомпанії шляхом впливу на побудову управлінської системи, взаємодію персоналу, документаційне забезпечення процесів і процедур дозволяє досягти успіху компанії в конкурентній боротьбі та прибутковості її діяльності в змінних умовах зовнішнього середовища.

Література:

1. Забродська Г. І. Організаційно-економічне забезпечення функціонування туристичного підприємства [Електронний ресурс] / Г. І. Забродська, Л. Д. Забродська, Т. С. Пічугіна. – Режим доступу: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/541/1/esprstp_2018_1_20.pdf

2. Названі українські цивільні авіакомпанії, які під час війни будують бізнес за кордоном. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/news/yaki-ukrayinski-aviakompaniyi-pracuyuyut-za-kordonom-v-2024-roci>

3. IOSA Program Manual (IPM): Operation Safety Audit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/iosa-audit-documentation/iosa-program-manual-ipm-ed-17/>

4. Бондар, Ю. А. Стратегія менеджменту авіакомпанії щодо регулярності польотів в період пандемії COVID-19 / Ю. А. Бондар, Н. І. Легінькова // Науковий вісник Льотної академії. Серія: Економіка, менеджмент та право : збірник наукових праць. Випуск 5. - Київ : "Центр учбової літератури", 2021. - С. 102-110.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОМПЛАЄНСУ

Коліняк І.В.

студент

*Навчально-наукового інституту
бізнес освіти імені Анатолія Поручника
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
м. Київ Україна*

У сучасних умовах глобалізації та посилення міжнародних стандартів ведення бізнесу питання боротьби з корупцією є надзвичайно актуальним. Антикорупційний комплаєнс став важливим інструментом для запобігання корупційним практикам, захисту репутації компаній та забезпечення відповідності їхньої діяльності законодавчим і етичним вимогам. Ця доповідь розкриває поняття антикорупційного комплаєнсу, його сутність та значення для корпоративного управління.

Антикорупційний комплаєнс (від англ. compliance – відповідність) – це система заходів, процедур та політик, спрямованих на дотримання антикорупційного законодавства, міжнародних стандартів та етичних норм у діяльності організації. Основна мета комплаєнсу – запобігання корупційним діям, конфліктам інтересів, хабарництву та іншим правопорушенням.

Законодавча база антикорупційного комплаєнсу включає міжнародні документи, такі як Конвенція ООН проти корупції (2003 р.) та Закон США про корупцію за кордоном (FCPA), а також національні нормативно-правові акти основою яких в Україні є Законом України «Про запобігання корупції».[1]

Сутність антикорупційного комплаєнсу полягає в запобіганні та мінімізації корупційних ризиків через інтеграцію етичних стандартів і норм поведінки в корпоративну культуру, що зобов'язує:

розробку та впровадження антикорупційних політик. Компа-

нії створюють внутрішні документи, такі як кодекси поведінки, правила звітування та інструкції для співробітників;

навчання співробітників. Персонал проходить регулярні тренінги з метою підвищення обізнаності щодо антикорупційних стандартів;

моніторинг та аудит. Систематичний контроль за виконанням внутрішніх правил і зовнішніх нормативних вимог;

канали зворотного зв'язку. Організація гарячих ліній для повідомлення про можливі порушення;

призначення комплаєнс-офіцера. Цей фахівець відповідає за впровадження та контроль антикорупційних програм. [2]

Антикорупційний комплаєнс є невід'ємною частиною ефективного корпоративного управління. Він забезпечує відповідність діяльності компанії законодавству, сприяє прозорості та довірі з боку партнерів, інвесторів і клієнтів.

Відомі міжнародні компанії, такі як Siemens та General Electric, активно впроваджують антикорупційні програми, що дозволяє їм уникати штрафів і зберігати високий рівень репутації. В Україні антикорупційний комплаєнс активно розвивається, хоча існують певні труднощі, пов'язані з недостатньою обізнаністю та правовими прогалинами. [3]

Також варто наголосити, що антикорупційний комплаєнс є глобальним інструментом боротьби з корупцією, який набув особливої актуальності у світовій економіці. Міжнародний досвід у цій сфері демонструє різноманітність підходів, які дозволяють знизити корупційні ризики, зміцнити довіру до компаній та забезпечити відповідність міжнародним стандартам.

Закон США про корупцію за кордоном Foreign Corrupt Practices Act (FCPA), прийнятий у 1977 році, є одним із найвідоміших інструментів у сфері боротьби з корупцією. Основними його положеннями є заборона давати хабарі іноземним посадовим особам для отримання бізнесових переваг, а обов'язком компаній є ведення прозорої бухгалтерської звітності.

Яскравим прикладом є компанія Siemens, яка у 2008 році була оштрафована на \$1,6 млрд за порушення FCPA через надання

хабарів у кількох країнах. Це спонукало компанію впровадити ефективну систему антикорупційного комплаєнсу, яка нині є еталоном у корпоративному секторі.

Прийнятий у 2010 році Закон у Великобританії про хабарництво (UK Bribery Act) є одним із найсуворіших антикорупційних законодавств у світі. Його особливістю є заборона будь-якої форми хабарництва, як активного, так і пасивного. Встановлення відповідальності за невжиття заходів щодо запобігання корупції.

Прикладом є компанія Rolls-Royce plc, що у 2017 році була оштрафована на £671 млн за корупційні практики. Після цього компанія реформувала свої процеси управління ризиками, включаючи посилення контролю за контрактами та залученням агентів.

У Європейському Союзі боротьба з корупцією регулюється директивами та рекомендаціями Європейської Комісії. Основним джерелом цього є Директива ЄС щодо запобігання відмиванню грошей (AML Directive) та Європейська ініціатива прозорості у видобувних галузях (EITI).

Станом на сьогодні у країнах ЄС діє принцип «належної обачності» (due diligence), який зобов'язує компанії оцінювати свої ризики корупції, проводити внутрішні перевірки та звітувати про діяльність своїх підрядників.

Варто звернути увагу, що Китай теж активно розвиває антикорупційне законодавство в рамках кампанії «чистих рук», яку реалізує створена Центральна комісія з дисциплінарної перевірки (CCDI), оскільки здійснює нагляд за корупційними розслідуваннями. Суворі санкції за корупційні правопорушення як для державних службовців, так і для приватних компаній та зобов'язує Китайські компанії, які працюють за кордоном, впроваджувати системи комплаєнсу відповідно до міжнародних стандартів, що зменшує ризики штрафів і репутаційних втрат.

Одним із загальноновизнаних міжнародних стандартів є ISO 37001:2016 «Системи управління боротьбою з корупцією», що забезпечує універсальні рекомендації для впровадження антикорупційних програм. Особливістю стандарту є:

забезпечення процедур «належної обачності» для оцінки ризиків;

моніторинг і регулярна оцінка ефективності антикорупційних заходів. [4]

Щодо міжнародних організацій, які впроваджують формування інституту антикорупційного комплаєнсу то на сьогодні лідером є Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

ОЕСР є міжнародною організацією, членами якої на сьогодні є 38 країн. 70 країн мають статус партнерів ОЕСР, беручи участь у багатьох сферах її діяльності. За впливом ОЕСР належить до трійки провідних світових економічних установ разом з МВФ та Світовим банком.

ОЕСР розробляє рекомендації для компаній і урядів щодо боротьби з корупцією, зокрема через «Конвенцію ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях».

Крім того, ОЕСР проводить регулярні експертні огляди (Peer Review) у країнах-членах і у виняткових випадках – країнах, які не є членами Організації. Проведення кожного подібного огляду ОЕСР в Україні сприяє поглибленню співробітництва з ОЕСР. Крім того, огляди мають велике практичне значення, оскільки містять конкретні рекомендації щодо покращення державної політики у формуванні антикорупційного комплаєнсу в Україні. [6]

Висновок

Міжнародний досвід антикорупційного комплаєнсу демонструє, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови активної співпраці між урядами, компаніями та громадськими організаціями. Впровадження стандартів, таких як FCPA, UK Bribery Act та ISO 37001, створює умови для зменшення корупційних ризиків і формування прозорого бізнес-середовища. Компанії, які активно застосовують комплаєнс-програми, отримують конкурентні переваги, зберігають репутацію та забезпечують довіру з боку партнерів і клієнтів.

Попри значний прогрес, існує низка викликів у впровадженні антикорупційного комплаєнсу:

правова невизначеність. У багатьох країнах, зокрема в

Україні, антикорупційне законодавство потребує вдосконалення; опір персоналу. Часто співробітники негативно сприймають нововведення через страх перед змінами або нерозуміння їхньої важливості;

недостатня підтримка з боку керівництва. Успіх комплаєнсу залежить від активної участі топ-менеджменту.

Перспективи розвитку включають створення більш жорстких правових норм, підвищення обізнаності співробітників і впровадження інноваційних технологій для моніторингу та аналізу. [5]

У зв'язку з цим, варто наголосити, що Антикорупційний комплаєнс є важливим інструментом запобігання корупції та підвищення ефективності корпоративного управління. Його впровадження сприяє зміцненню етичних стандартів, мінімізації ризиків і формуванню довіри до організації з боку суспільства. Для досягнення максимального ефекту необхідно розвивати правову базу, підвищувати рівень навчання співробітників і використовувати сучасні технології для моніторингу процесів. Успіх впровадження комплаєнс-програм залежить від готовності керівництва, розвинутої нормативної бази та залучення всіх учасників організації до дотримання стандартів доброчесності.

Література:

1. Федоров Д.М. Корпоративна етика та боротьба з корупцією. – Київ: Юрінком Інтер, 2019.
2. Kossakowski M., *Anti-Corruption Compliance in Business* – Oxford University Press, 2021.
3. Transparency International Guidelines.
4. Закон України "Про запобігання корупції".
5. Siemens Integrity Initiative Reports (джерело).
6. <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobotnictva-ta-rozvitku>

КУЛЬТУРА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

*Лаверенюк В.В.,
доцент кафедри
Інформаційної діяльності
та медіа-комунікацій
Навчально-наукового
інституту гуманітарних наук
Національного університету
«Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна
Тодорова Олеся
студентка групи ОР-191
ІБЕІТ ДУОП*

Культура спілкування є складовою частиною культури людини. Для неї характерною є нормативність, яка визначає, як мають спілкуватися люди в певному суспільстві, у конкретній ситуації.

Культура людського спілкування - це частка загальної моральної культури особистості. Відсутність культури спілкування - свідчення бездуховності людини. Ще мудрий Езоп довів, що наше слово - це найкраще, що є в розпорядженні людини, і найгірше, чим вона володіє.

Нині проблема культури спілкування набуває великого значення. Відбувається становлення України як самостійної держави, інтенсивно розвиваються міжнародні та міжособистісні зв'язки з різними країнами світу. З огляду на, це визначальною стає для нашого суспільства проблема вміння спілкуватися як на офіційному, діловому, так і на побутовому рівнях, а отже, важливо закласти основи культури спілкування в нашому суспільстві відповідно до часу, в якому живемо, до нашої історії, до духовно-творчого потенціалу українського народу. На превеликий жаль, цій проблемі приділяється невинувато мало уваги як в освітньо-виховних закладах, так і в державі загалом. Засоби масової інфор-

мації, маючи величезні можливості формувати смак до справжньої високої культури стосунків між людьми, нехтують цією можливістю.

Кіноекрани та екрани телевізорів заповнили третьосортні бойовики, і на глядача ллються брутальні слова, огидна лайка. Це не може не турбувати суспільство. Адже, якщо людина - продукт соціалізації, то величезний сенс для становлення особистості в тому, який саме досвід (традиції, звичаї, норми) передає суспільство своїм поколінням.

Традиції, звичаї українського народу високі і духовно багаті. Однак якщо не давати належної оцінки розгулу антикультури, то вона починає сприйматися як норма. Саме так сприймається низька культура спілкування між людьми в громадських місцях, у сім'ях. Грубість, відсутність поваги і уваги до людини порушує принцип людяності як найбільш бажаної норми взаємин між людьми, викликає загальний негативізм і руйнує духовну сферу людських відносин.

Якщо ми прагнемо збудувати цивілізовану державу, то мусимо прагнути до цивілізації, а першим виявом цього є культура спілкування.

Сім'я, навчально-виховні і культурно-освітні заклади повинні, формуючи особистість, розвивати в ній такі морально-психологічні якості: людяність; уважність; чуйність; уміння бачити моральний бік своїх і чужих вчинків; витримка; володіння собою; здатність стримувати негативні емоції; уміння слухати, а головне, чути іншу людину; здатність передбачати можливі наслідки своїх слів, дій, вчинків.

Уся система ставлення людини до інших людей реалізується у спілкуванні. Поняття спілкування є одним з центральних у системі психологічного знання. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно постає засобом передавання суспільного досвіду. Спілкуючись, люди можуть обмінюватися думками, досвідом, інтересами, почуттями тощо. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляє свої індивідуальні особливості. Результат спілкування - налагодження певних стосунків з іншими людьми. Завдяки спілкуванню здійснюється інтеграція людей,

виробляються норми поведінки, взаємодії. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Спілкування координує спільні дії людей і задовольняє потребу в психологічному контакті.

Культура спілкування у вузькому розумінні - це сума набутих людиною знань, умінь та навичок спілкуватися, які створені, прийняті та реалізуються в конкретному суспільстві на певному етапі його розвитку. Культура спілкування залежить і від особистості, її якостей. Чи може вважатися культурною людина, яка поводить себе пихато, зарозуміло, не цікавиться думкою інших, говорить лише сама, не даючи змоги висловитися співбесідникам, презирливо ставиться до інших? Звичайно, ні. Культурна людина має бути спокійною, врівноваженою, знати що, де і як сказати.

Дослідники вважають, що спілкування - це своєрідний театр, де є п'єса певного змісту, актор, що виконує конкретну роль, і глядач, який сприймає цю п'єсу й цю роль. А потім глядач виступає як актор і хоче, щоб його також сприйняли як особистість. До того ж глядач в обох випадках є активною стороною.

Щоб оволодіти культурою спілкування, фахівець повинен мати елементарні знання з психології, етики спілкування, уміти застосовувати на практиці комунікативні установки.

Література:

1. Арват Ф.С. Культура спілкування : Навч. посіб. Київ: ІЗІН, 1997. 328 с.;
2. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз: моногр. Київ: МАУП, 2005. 440 с.;
3. Етика ділового спілкування : Навч. посіб.; [за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук]. Київ: Центр учбов. літ., 2007. 344 с.;
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підруч. Київ: Центр навч. літ., 2005. 624 с.;
5. Новий тлумачний словник української мови. 2-ге вид., випр. [Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. - К.: Вид-во «Аконіт», 2004. - Т. 3: П-Я. - 862 с.;

6. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навч. посіб. К.: Центр навч. літ., 2005. - 336 с.;
7. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. - 442 с.;
8. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підруч. – К.: Алерта, 2012. - 696 с.

УДК 7 (94)

Історичні науки

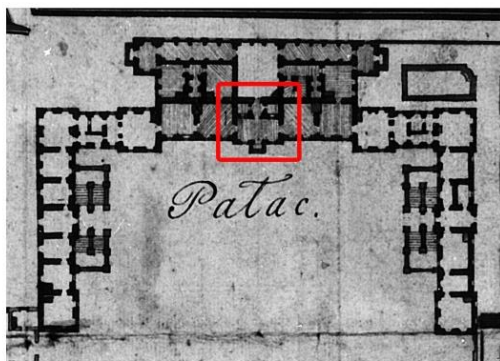
ВЕСТИБЮЛЬ ВИШНЕВЕЦЬКОГО ПАЛАЦУ.
ГОЛОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЛОКАЛІЗАЦІЯ НА ЗБЕРЕЖЕНИХ
АРХІТЕКТУРНИХ ПЛАНАХ

Мавдюк М. Р.

*заступниця начальника Вишнівецького відділу
Національний заповідник «Замки Тернопілля»
сmt. Вишнівець, Україна*

Вестибюлем називають доволі обширний репрезентаційний передпокій при вході до палацу, який поєднує центральний вхід з іншими приміщеннями та, як правило, містить сходи. Що стосується вестибюлю Вишневецького палацу (чи того приміщення, яке згодом стане вестибюлем в його класичному значенні), то варто відзначити, що його призначення не завжди було однаковим. Роль «парадного входу» змінювалася разом із зміною архітектурного планування та головного призначення самого палацу. Варто відзначити, що з плином часу «комфортна» складова постійно зростала за рахунок зменшення «оборонного навантаження» палацу. І це стосується не лише вестибюлю, а й споруди в цілому. Крім цього, варто виділити і існування «парадного передпокою» на другому поверсі палацу, який сьогодні, як правило, називають вестибюлем другого поверху. Це приміщення знаходилося над вестибюлем першого поверху, порівняно з іншими кімнатами виділялося своєю висотою та поєднувало сходову клітку з іншими кімнатами другого поверху.

Прослідкувати роль та локалізацію вестибюлів I-го та II-го поверхів ми можемо завдяки збереженим до сьогодні архітектурним планам Вишневецького маєтку. Першим документом такого плану, який може дати інформацію про найдавніше планування Вишневецької резиденції є план комплексу, оригінал якого зберігається у Кракові [1, с. 213]. Відомий польський дослідник замків та палаців Роман Афтаназі у своїй праці відносить цей документ до середини XVIII ст., ми ж сьогодні можемо більш точно вказати дату його появи. План «Замку у Вишневі над річкою Горинню в повіті Кременецькому» датується 30-ми роками XVIII ст. Тут ми ще не бачимо вестибюлю в його класичному вигляді. Натомість видно, що приміщення відразу за вхідними дверима більше призначено для безпеки власника маєтку, аніж для його комфорту. Згідно з експлікацією цього приміщення виконаного польським дослідником А. Бетлеєм, воно називається «Sien wielka «gdzie warta stawa» (Великі сіни, де стоїть варта) [2, с. 165].

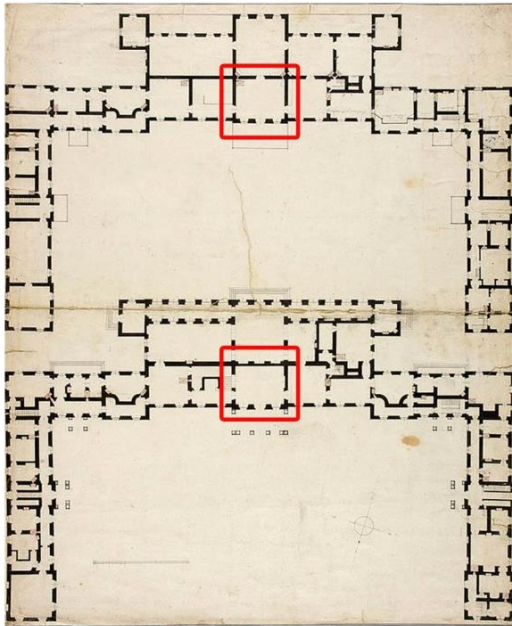
Як видно з плану палацу, в парадному приміщенні влаштовано дві невеликих кімнати для варти. Очевидно, що «сіни для варти» існували не довго, адже уже в описі палацу 1748 р. про варту нічого не згадується, а двері з «сіней» навпроти вхідних вели до зали «Дзеркальної». І хоч дане приміщення уже виконувало більше парадну функцію, однак на його позначення все ще

використовується стара назва – «сіни». Немає на плані 30-х років XVIII ст. і класичного доповнення вестибюля – сходової клітки. Сходи тут розташовані з правої сторони від «зали з галереями» і ніяк не зв'язані з вестибюлем. Також на цьому плані немає зображення другого поверху, у зв'язку з чим ми не знаємо про планування парадної частини II-го поверху і чи була така взагалі.

Наступний відомий нам план пов'язаний уже з господарською діяльністю графів Мнішків у Вишневі. Цей документ датується початком XIX ст. та зберігається сьогодні в Національному музеї Варшави (Польща). Тут ми уже бачимо вестибюлі I-го та II-го поверху такими, як і на численних описах та світлинах кінця XIX – початку XX ст. Зокрема, нижній вестибюль з двома вікнами з північної сторони знаходиться відразу за вхідними дверима. Це приміщення за допомогою високого аркового переходу було зв'язано із сходовою кліткою. Самі сходи з кованою балюстрадою знаходилися в окремому приміщенні (очевидно через брак місця) з лівої сторони. Висота нижнього вестибюлю була така ж, як і решта приміщень. Ця зала і надалі виконувала більше практичну ніж естетичну роль, чого не можна сказати про верхній вестибюль. Отже, пройшовши сходами на другий поверх можна було потрапити до приміщення верхнього парадного передпокою, який остаточно було сформовано уже за господарювання Мнішків. Це приміщення з двома високими (аж до підлоги) вікнами та зашкльованими дверима центральної тераси, було значно вище ніж інші кімнати. В різний час вестибюль другого поверху називали «білою залою» чи «залом Корибутів». За допомогою високого дверного переходу вестибюль другого поверху поєднувався з бальною залом палацу. Саме таким це приміщення і зображено на плані початку XIX ст.

Згідно свідчень деяких авторів доволі просторі палацові сіни зі старою кам'яною підлогою мали стіни майже повністю вкриті сорока п'ятьма тисячами вестфальських чи може швидше голандських керамічних кахель. На кожній з цих кахель блакитним кольором на білому фоні було нанесено малюнки, що зображали біблійні сцени. Усі разом показували вони історію світу,

починаючи від сцени в раю під деревом забороненого плоду. Великі поля зайняті кахлями були розділені гладкими білими пілястрами в класичному стилі та увінчані під стелею досить вузьким та скромним карнизом. Верхня частина пілястрів під капітелями була оздоблена ліпниною з геральдичними мотивами Корибута, Погоні та інших. В одній із стін в овальній білій арці Михайло Єжи Мнішек у 1781 р вмурував велику таблицю з чорного мармуру, присвячену пам'яті князів Вишневецьких. Викарбуваний на ній довгий позолочений напис латинською мовою містив також інформацію з історії замку і згадував про перебування тут короля Польщі та російського спадкоємця престолу. Над таблицею був влаштований вироблений із штукатурки орел з короною [3, с. 542].

Стіни розташовані з ліва від сінєй сходової клітки також були вкриті кахлями обрамлені ширшими білими рамками стін. Одномаршові двічі зламані кам'яні сходи містили згідно свідчення

Ейссимонта «гарну, як розкішна іграшка металеву балюстраду в стилі рококо, роботи початку XVIII ст.». У верхній частині сходової клітки знаходився широкий фриз декорований овальними медальйонами орнаментований квітами, вазами та портретами, що поєднувалися між собою рослинними гірляндами. Із сходової клітки можна було потрапити до такої ж за величиною та формою кімнати з двома вікнами невідомого призначення, а звідти до павільйону, розділеного на два приміщення. Менше з них, переднє, мало форму вузького прямокутника, а заднє – прямокутника ширшого з півкруглою стіною повернутою до вікон. Обидва ці приміщення були поєднанні між собою за допомогою широкого проходу.

Двері влаштовані в сінях з правої сторони вели до службової кімнати, яка використовувалася пізніше за Демидових як мала їдальня а далі до кімнати названої через Любомирських «Генеральською» і до наступних кімнат розташованих уже в крилі палацу.

На другому поверсі безпосередньо над сіннями містився такий самий за формою і висотою передпокій, проте збільшений по висоті на пів поверху. Ніші дверей, що вели на балкон та високих прямокутних нижніх і верхніх квадратних вікон були декоровані штукатуркою з рослинними мотивами. Стіни подібно, як і в нижніх сінях були викладені біло-блакитними кахлями та розділені вертикально гладкими пілястрами із стилізованими капітелями. У верхній частині зали знаходився широкий фриз також орнаментований рослинами та частково профільований карниз, що не сягав стелі. Двері, що вели до дальших кімнат були увінчані трикутної форми фронтонами та обрамленими делікатним карнизом [4, с.22].

У 2006 р. фахівцями львівської фірми «Укрзахідпроектреставрація» було виконано архітектурні плани сучасного стану Вишневецького палацу. Якщо порівняти цей документ з планом, який було виконано два століття тому та збереженими світлинами початку XX ст., то потрібно відзначити наступне. Вестибюль нижнього поверху (зважаючи на локалізацію) зберіг своє первісне архітектурне планування та головну функцію. На жаль, не можна

2. Betlej A., Dworzak A., Markiewicz A. Pałac w Wiśniowcu w świetle inwentarzy staropolskich. Kraków, 2016. 165 s.

3. Aftanazy R. Wiszniowec/Aftanazy R.// Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczpospolitej. – Wyd.2-e. – Wrocławetc., 1994. Cz.2 , t.5. – S. 542-546.

4. Лукомские В. К. и Г. К. Вишневецкий замок / В. Г. Лукомские // Старые годы. - Санкт-Петербург, 1912. - № 3. С 1-43.

УДК 37.01.159.9.32

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО МИСЛЕННЯ
НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В ЗВО В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Магдюк О.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

Хмельницький національний університет,

м. Хмельницький, Україна

Наукове мислення — це критично важлива навичка, яка допомагає свідомим людям аналізувати інформацію, ставити запитання, формулювати гіпотези та критично оцінювати результати досліджень. В умовах нестабільності, таких як військові конфлікти, економічні кризи чи природні катастрофи, формування наукового мислення стає особливо актуальним. Нестабільність часто супроводжується дезінформацією, панікою та емоційним тиском, що ускладнює здатність людей мислити раціонально. У зв'язку з цим виникла необхідність у педагогічній діяльності враховувати інтелектуально-інноваційну специфіку сучасного освітнього середовища. Тому, у нашому дослідженні вважаємо за необхідне розглянути, як навчання науковому мисленню на заняттях іноземної мови в ЗВО може бути адаптоване до вимог умов нестабільності та які стратегії варто використовувати у процесі педагогічної роботи.

Формування наукового мислення є тривалим процесом поетапного здійснення цілого ряду взаємопов'язаних проміжних цілей. Сьогодні в рамках фундаменталізації системи освіти інваріантом системи проміжних цілей є вимога переходу розумової діяльності майбутніх фахівців з рівня репродуктивної на рівень творчої діяльності. Немає сумнівів у тому, що такий перехід вимагає наукового мислення, залучення до аналізу протиріч і постановки проблем, висунення гіпотез, їх обґрунтування і доведення при поясненні явищ.

У процесі формування у студентів наукового мислення на заняттях з іноземної мови необхідно розрізняти змістову (аналіз однієї з проблем науки) і методичну (застосування методу проблемного викладу знань) сторони проблемного подання матеріалу. Відбувається поступове переведення студентів з рівня формально-логічних узагальнень на рівень змістовних узагальнень, а згодом - на рівень гіпотетико-дедуктивного мислення і, відповідно, наукового пояснення і прогнозування явища, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, вміння пояснити методику рішення завдання.

Найвищого рівня пошукової самостійності можна домогтися на заняттях з іноземної мови, що проводяться дослідним методом. Важливо в ході навчання відпрацьовувати методику рішення експериментальних завдань на основі міжпредметних зв'язків, застосовуючи методи наукового пізнання з поступовим ускладненням характеру завдань.

У процесі аналізу протиріччя, який створив комплексну проблемну ситуацію, у студентів виникає суб'єктивний стан інтелектуальної здивованості і прагнення вийти з нього. Проблема ситуація як структурний компонент творчого мислення є одиницею рівня наукового мислення студентів. Отже, необхідною є система проблемних ситуацій і завдань на основі пізнавальних протиріч

Наукове мислення охоплює ряд етапів:

1. Спостереження: збір фактів через дослідження і спостереження за явищами.
2. Формулювання запитань: визначення проблеми або питання, яке потребує розв'язання.

3. Гіпотеза: створення припущення, яке можна перевірити через експеримент або подальше дослідження.

4. Експеримент: проведення дослідження для перевірки гіпотези.

5. Аналіз даних: оцінка отриманих результатів і висновків.

6. Висновки та рекомендації: формулювання висновків на основі аналізу даних.

В умовах війни навколишнє середовище змінюється швидше, ніж зазвичай. Це викликає такі проблеми:

1. Обмежений доступ до інформації: під час конфліктів або криз люди часто позбавлені доступу до надійних джерел інформації, що ускладнює формування обґрунтованих висновків.

2. Психологічний стрес: страх, тривога та невизначеність можуть заважати раціональному мисленню. Люди можуть звертатися до емоційних чи інтуїтивних рішень замість логічного аналізу.

3. Дезінформація: в умовах нестабільності часто з'являється багато неправдивої або спотвореної інформації, що ускладнює процес формування об'єктивних поглядів.

4. Непередбачуваність ситуації: нестабільні умови вимагають швидких рішень, що може обмежити час на обдумування та детальний аналіз.

Критичне мислення є основою наукового мислення. На заняттях з іноземної мови варто включати вправи, що спонукають студентів критично оцінювати інформацію. Це можуть бути:

- дискусії: організація класних дискусій на основі актуальних подій допоможе учням формувати власні думки.

- аналіз джерел: викладання основам медійної грамотності, щоб студенти вчилися розрізняти надійні джерела інформації від дезінформації.

Проектні методи можуть створити умови для глибокого занурення у тему, що сприяє розвитку наукового мислення. Умови нестабільності можуть слугувати відправною точкою для наукових проектів. Наприклад, студенти можуть досліджувати теми, пов'язані з їхнім оточенням, та пропонувати рішення для вирішення локальних проблем.

У часи нестабільності важливо також допомогти студентам навчатися самостійно. Це стає можливим за умови проведення дослідницьких занять (заохочення студентів знаходити інформацію самостійно та аналізувати її) та створення відповідного середовища для навчання (створення безпечного і відкритого середовища, де студенти можуть вільно ділитися своїми питаннями і думками).

Використання міждисциплінарних методів навчання також може допомогти студентам зрозуміти, як різні теми пов'язані між собою, що дозволяє глибше аналізувати складні проблеми. Наприклад, вивчення іноземної мови шляхом обговорення актуальних проблем (монологічне та діалогічне мовлення), відкидаючи застарілу інформацію; знаходити рішення актуальним проблемам шляхом роботи в колективі (застосування кейс технологій), тощо.

Під час війни та нестабільності особливо важливо навчити студентів які етичні норми повинні дотримуватися науковці, і чому важливо обирати вірну інформацію. Це може викликати в них бажання самостійно аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення.

Формування наукового мислення в умовах нестабільності є важливим завданням для освітян. Заняття, спрямовані на розвиток критичного мислення, самостійності, міждисциплінарності та етики наукового дослідження, можуть забезпечити студентів необхідними навичками для подолання викликів, які виникають у важкі часи. Це не лише готує молодь до самостійного життя, але й робить їх активними та свідомими учасниками суспільства. Наразі, коли світ зіштовхується із численними викликами, більше ніж коли-небудь важливо підтримувати і розвивати наукове мислення серед молоді, щоб вони могли адаптуватися до швидких змін і стати стратегами у вирішенні сучасних проблем.

Періоди нестабільності, війна яка триває сьогодні на території України, викликає відчуття безпорадності та незахищеності – як у студентів, так і педагогічного персоналу ЗВО. Проте, незважаючи на стрес, нові умови та виклики, з якими зіштовхуються учасники освітнього процесу, процес навчання продовжуються. Викладачі

підтримують студентів своєю стійкістю та спокоєм. Мета навчання під час війни — не лише набуття нових знань, а й надання психологічної підтримки, спілкування, переключення уваги. Одним із завдань, які стоять перед викладачами ЗВО є заохочення студентів, а не залякування їх під час занять. І відволікати їх треба тільки підтримкою і турботою. Війна внесла і продовжує вносити свої корективи в підготовку до навчального процесу. Результат ми побачимо лише після закінчення бойових дій і зможемо побачити та порівняти, як змінився навчальний процес під час війни та після неї. Зараз можна сказати, що українці продовжують жити в тих умовах, в яких вони є, незважаючи на страшні події вони навчаються на повну силу і мають надію, що скоро війна закінчиться. І навіть на заняттях іноземної мови варто намагатися застосовувати методи та прийоми, які буде ефективним не тільки для засвоєння мови, але й для усунення негативних наслідків психологічної травми та зняття стресу. Це дійсно допомагає студентам розслабитися і почати працювати з новою енергією. Навчання в такий важкий час є новим викликом для викладачів, але безумовна любов і підтримка студентів допоможуть їм стабілізувати свій психологічний стан і отримати нове знання попри все.

ПРЯМІ ТА ПУБЛІЧНІ ЗАКЛИКИ ДО ГЕНОЦИДУ

Негода А. С.,

викладач

Національна академія

Служби безпеки України

м. Київ, Україна

Кримінальна відповідальність за геноцид ґрунтується на двох основоположних міжнародних нормативно-правових актах — ***Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього*** (09.12.1948 р.) та ***Римському статуті*** Міжнародного криміналь-

ного суду (17.07.1998 р.), який визначає повноваження суду щодо здійснення правосуддя стосовно осіб, які вчинили злочини геноциду.

Визначення публічних закликів, які пропонують науковці, аналізуючи конкретні статті КК України, найчастіше мають між собою принципову подібність, яка полягає в тому, що обов'язково йдеться про невизначеність кола осіб, до яких звертається суб'єкт.

Великий тлумачний словник української мови розкриває поняття заклику наступним чином: «Звертання до певної групи людей, у якому в стислій формі висловлено провідну ідею часу, політичну вимогу, завдання; відозва, гасло, прохання; вимога розгорнути яку-небудь діяльність, певним чином поводити себе» [1].

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення ч. 2 ст. 442 КК України передбачає три альтернативних форми діянь:

1) *прямі та публічні заклики до вчинення діянь, передбачених ч. 1 ст.442;*

2) *виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких діянь;*

3) *розповсюдження таких матеріалів.*

Ці три форми діяння мають формальний склад і є закінченими з моменту прямого та публічного звернення із закликами до геноциду до багатьох осіб або виготовлення з метою розповсюдження та розповсюдження матеріалів із закликами до геноциду.

Відповідно геноцид (ч. 1 ст. 442 КК України), тобто діяння, вчинене шляхом:

1) *Позбавлення життя членів цієї групи.* Виражається в умисному вбивстві усіх або окремих членів такої групи, вчинене у зв'язку з належністю потерпілого до такої групи, спричинене такою належністю. Можна вважати, що геноцид повністю охоплює як простий, так і кваліфіковані види умисного вбивства, оскільки передбачає знищення значної кількості осіб найрізноманітнішими способами. Вбивство - це винне, протиправне заподіяння смерті іншій людині. У цій формі геноцид є кримінальним правопорушенням з матеріальним складом і вважається закін-

ченим з моменту настання суспільно небезпечних наслідків, а саме смерті членів національної, етнічної, расової чи релігійної групи. Між діянням і суспільно небезпечними наслідками повинен бути причинний зв'язок [2, с. 345].

2) Заподіяння членам групи серйозної шкоди.

Примітка до статті визначає, що під серйозною шкодою слід розуміти заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або тілесних ушкоджень середньої тяжкості, вчинення зґвалтування або інших форм сексуального насильства, заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання.

- Заподіяння тяжких тілесних ушкоджень. Полягає у спричиненні члену національної, етнічної, расової чи релігійної групи такого ушкодження, ознаки якого передбачені в ч. 1 ст. 121 КК України: є небезпечним для життя в момент заподіяння чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, каліцтво статевих органів, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя [3].

Кваліфіковані види тяжких тілесних ушкоджень ч. 2 ст. 121 Кримінального кодексу України: вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, чи з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості, або вчинене на замовлення, або таке, що спричинила смерть потерпілого та середньої тяжкості тілесних ушкоджень: вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості повністю охоплюються ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу та не потребують додаткової кваліфікації.

- Вчинення зґвалтування. Кримінальна відповідальність за такого роду дії передбачена статтею 152 КК України.

- Інші форми сексуального насильства. Кримінальна відповідальність за такого роду дії передбачена статтею 153 КК України.

- Заподіяння сильного фізичного болю або морального страждання. Потрібно звернутися до ст. 127 КК України, в якій мова йде про катування, де такого роду дії описані як суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину.

3) *Створення для групи життєвих умов, спрямованих на повне чи часткове її фізичне знищення.* Ця форма передбачає, наприклад, економічну блокаду групи та позбавлення її реальної можливості забезпечувати для себе достатнє харчування і медичне забезпечення, заборону існування групи за межами невеликої території резервації чи гетто, експропріація землі, що належить групі або її членам, примусове переміщення населення з місця його споконвічного проживання, насильницьке переселення (депортацію) в місцевість, несприятливу для проживання людей взагалі або для представників даної групи зокрема, штучне створення складних екологічних умов, поширення епідемій тощо.

4) *Впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню в такій групі.* Може відбуватися шляхом застосування методів генної інженерії, примусової кастрації і стерилізації, насильницької контрацепції, примушування жінок до вчинення абортів, незаконного позбавлення волі чоловіків групи або створення умов для окремого проживання чоловіків та жінок, заборони шлюбів між членами однієї расової, етнічної чи національної групи тощо. Способом запобігання дітонародженню є і кастрація, яка водночас розглядається як заподіяння тяжких тілесних ушкоджень.

5) *Насильницька передача дітей з однієї групи в іншу.* Метою цієї передачі звичайно є стирання із пам'яті дитини інформації, що ідентифікує її у власному уявленні як члена певної групи з наступним біологічним розчиненням її нащадків серед представників іншої групи [4, 1368-1369].

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та СБ) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с. С. 395.

2. Мохончук С.М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезіс, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія/ С.М. Мохончук. Х.: Право, 2013. 528 с.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.08.2024).

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України/за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., перероб. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

АНАЛІЗ МОВНИХ ЗМІН В УКРАЇНСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ

*Нехаєва Світлана Георгіївна,
вчитель української мови і літератури
Першотравенського ліцею №2
Першотравенської міської ради
Синельниківського району
Дніпропетровської області
м.Шахтарське, Україна*

Молодіжний сленг є надзвичайно важливим явищем сучасної мовної культури, що відображає динамічні соціокультурні процеси та специфіку світогляду молодого покоління. Це явище є унікальним елементом мовної системи, яка постійно трансформується під впливом технологічного прогресу, глобалізації, культурних тенденцій і соціально-політичних змін. Її аналіз дозволяє не лише зафіксувати особливості мовного розвитку, але й глибше зрозуміти процеси, які відбуваються у суспільстві.

Молодіжний сленг - нестандартний шар лексики, створений або переосмислений молоддю для ефективного вираження емоцій, ідентичності чи ставлення до певних явищ. Його характерними ознаками є динамічність, креативність, інноваційність, а також

короткотривала актуальність. Сленгові одиниці швидко з'являються та змінюються, втрачаючи популярність або трансформуючись у щось нове. Це робить молодіжний сленг однією з найбільш мобільних і гнучких складових мовної системи.

Одним із ключових чинників мовних змін у молодіжному сленгу є технічний прогрес. Широке використання інтернету, розвиток соціальних мереж та онлайн-комунікацій створили новий формат спілкування, який стимулює появу нових лексичних одиниць. Наприклад, слова "краш" (захоплення або об'єкт симпатії) чи "флексити" (хизуватися) поширилися серед молоді завдяки онлайн-культурі. Цей вид комунікації часто скорочує складні висловлювання, замінюючи їх більш компактними і доступними формами.

Глобалізація є ще одним важливим фактором формування молодіжного сленгу. Запозичення слів з інших мов, особливо англійської, є поширеним явищем у сучасній молодіжній лексиці. Наприклад, такі слова, як: "рандом"(випадковий), "чілити"(відпочивати), "скролити" (перегортати), інтегрувалися в українську мову й активно використовуються в повсякденному спілкуванні. Ці запозичення, з одного боку, збагачують мовну систему, а з іншого — можуть викликати побоювання щодо витіснення автентичної української лексики[1,с.182].

Культурні тенденції також значно впливають на мовні зміни. Популярні серіали, фільми, музика, меми та навіть вірусні відео стають джерелом нових слів і виразів. Наприклад, вислови, які з'являються в інтернеті, швидко адаптуються молоддю і стають невід'ємною частиною сленгу. Меметичні фрази, як-от: "це топ" або "на повну", можуть відображати емоційний стан, а також специфічні культурні посилання.

Соціально-політичні процеси також впливають на формування молодіжного сленгу. Події, що відбуваються в країні, такі, як: політичні кризи, революції чи інші важливі суспільні явища, часто знаходять своє відображення в мові молоді. Наприклад, у періоди політичної активності з'являються нові слова, які передають настрої та реакції на актуальні події.

Особливістю молодіжного сленгу є його швидкоплинність. Нові

слова та вирази можуть швидко набувати популярності, але так само швидко втрачати актуальність. Це обумовлено соціальною природою молодіжного сленгу: він функціонує в межах певного покоління або навіть обмежених груп. Згодом окремі сленгові одиниці або виходять із вжитку, або стають частиною загальноживаної мови.

Однією з ключових мовних змін у молодіжному сленгу є семантичні зсуви. Це процес, коли звичні слова набувають нового значення. Наприклад, слово "топ" у молодіжному сленгу означає "найкращий" або "чудовий", хоча його первісне значення пов'язане з верхньою частиною чогось. Семантичні зсуви є результатом творчого переосмислення мови молоддю, що прагне до лаконічності й виразності[3,с.135].

Іншим важливим аспектом є морфологічна адаптація. Запозичені слова часто зазнають змін, пристосовуючись до української граматичної системи. Наприклад, такі слова, як: "гуглити" (шукати в Google) чи "скролити" (перегорнути сторінку), є результатом адаптації англіцизмів до морфологічних норм української мови.

Молодіжний сленг виконує декілька важливих функцій. Комунікативна функція полягає у полегшенні спілкування всередині молодіжних груп, де сленг дозволяє скоротити висловлювання та зробити їх більш емоційно насиченими. Ідентифікаційна виявляється в здатності сленгу підкреслювати належність до певної соціальної чи культурної групи. Молодь використовує сленг як маркер, що відображає їхню індивідуальність або групову приналежність.

Окремо варто відзначити ігрову функцію сленгу, яка дозволяє експериментувати з мовою, створювати жарти, меми чи просто цікаві висловлювання. Такий підхід сприяє розвитку творчості та нестандартного мислення, що є характерними рисами молодого покоління.

Аналіз молодіжного сленгу стикається із низкою проблем. Перш за все, швидка динаміка змін ускладнює фіксацію й систематизацію сленгових одиниць. Часто нові слова виникають і зникають настільки швидко, що їх важко встигнути зафіксувати в наукових дослідженнях.

Крім того, відсутність чітких меж між сленговою та літера-

турною мовою створює складнощі у визначенні статусу окремих лексем. Деякі слова, які спочатку вважалися сленговими, згодом інтегруються у загальноживану мову, як це сталося зі словами "тусити" чи "прикол".

Молодіжний сленг є важливим об'єктом для вивчення мовних і соціокультурних процесів. Його динамічність, багатофункціональність та здатність відображати зміни у суспільстві роблять його цінним джерелом для досліджень. Аналіз молодіжного сленгу дозволяє виявити тенденції розвитку української мови, зрозуміти специфіку молодіжного середовища та сприяти збереженню мовного багатства. Це явище демонструє, наскільки гнучкою, креативною та живою є мова, яка змінюється разом із суспільством.

Література:

1. Єрмоленко, М. А. Мовний стиль сучасної української молоді / М. А. Єрмоленко. – Харків : Видавництво «Ранок», 2018. – 182 с.

2. Глухов, В. В. Сучасні тенденції мовних змін в українському молодіжному сленгу / В. В. Глухов. – К. : Видавництво «Мовознавство», 2021. – 196 с.

3. Савченко, М. С. Мовна культура сучасної української молоді: традиції та новації / М. С. Савченко. – Львів : Видавництво «Літературна Україна», 2021. – 135 с.

ПРОБЛЕМИ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Попова М.М.,

студент юридичного факультету

Дніпровський університет

імені Альфреда Нобеля

м. Дніпро, Україна

Принцип правової визначеності є одним з найважливіших елементів закріпленого в Конституції України принципу верховенства права, який гарантує правильність законодавства та неможливість його неоднозначного тлумачення. Одним із головних завдань оновлення (викладення у новій редакції) Цивільного кодексу України має стати повне дотримання принципу правової визначеності у правовому регулюванні, з метою забезпечення передбачуваності у застосуванні норм права та сприяння стабільності цивільних правовідносин і цивільного обороту.

В українській правничій літературі термін "рекодифікація" використовується у значенні систематичного реформування змісту та структури чинного кодексу (або групи кодексів і законів) без створення нового кодексу. Як зазначає відомий вітчизняний дослідник А.Довгерт, рекодифікації українського кодексу вимагає логіка безперервних суспільних змін, а саме формування реальної та ефективно ринкової економіки як невід'ємної складової громадянського суспільства, і що основним напрямом рекодифікації українського кодексу є подальша "європеїзація" кодексу [1].

17 липня 2019 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 650 "Про утворення робочої групи з рекодифікації (оновлення) Цивільного кодексу України", якою утворив робочу групу з рекодифікації Цивільного кодексу та затвердив положення про неї. Посилання

На сьогоднішній день не вирішена ні проблема подвійного регулювання низки різноманітних відносин (договірних, господар-

ських та інших) двома різними кодифікованими законами, ні відсутність правових механізмів (засобів) усунення суперечностей між положеннями двох кодексів [2].

Актуальною залишається проблема більш детальної регламентації особистих прав, відмінних від майнових, які підлягають захисту цивільним законодавством. Це стосується, зокрема, права на життя (включаючи евтаназію), права на охорону здоров'я тощо. [3, S.3-5].

Слід визнати, що значна частина положень Книги II Цивільного кодексу України ще не повною мірою реалізована на практиці через їх декларативний характер. Інша частина положень Книги II ЦК України не має цивільно-правового змісту, що, незважаючи на їх практичне значення, перешкоджає застосуванню цих положень до правового регулювання цивільних правовідносин. Яскравим прикладом останнього твердження є положення статті 315 Цивільного кодексу України про "право на мирні зібрання". Положення, про які йдеться у першій та другій частинах цієї статті, не тільки не містять самостійного та значущого навантаження, але й сформульовані переважно як конституційно-правові положення, що регулюють конституційно-правові, а не цивільні відносини [2].

У сфері права інтелектуальної власності предметом активних наукових досліджень є такі аспекти: проблеми правового закріплення в правовій системі комерційної таємниці та ноу-хау; перспективи правового регулювання та охорони якісно нових результатів творчої діяльності (наприклад, Інтернет-сайтів); вирішення термінологічних колізій між ЦК України та спеціальними законами [3, с. 3-5].

З тексту загальних положень ЦК України не вбачається, що загальновідомий принцип верховенства права враховується при регулюванні цивільно-правових відносин (натомість встановлюються такі принципи цивільного права, як справедливість, добросовісність та рівність). Необхідність легітимізації принципу верховенства права безпосередньо в тексті Цивільного процесуального кодексу підтверджується тим, що після прийняття нової редакції процесуальних законів, зокрема Цивільного процесуаль-

ного кодексу України, поняття верховенства права неодноразово згадується в тексті цього кодифікованого закону [2].

Безумовно, вищезазначені проблемні моменти є лише частиною аспектів, які мають бути переглянуті в процесі кодифікації. Тим більше, що цивільне право регулює відносини, які постійно розвиваються та ускладнюються, що, своєю чергою, тягне за собою необхідність його вдосконалення та запровадження нових правових моделей та інститутів, і таке впровадження, безумовно, має бути поступовим та виваженим і ґрунтуватися на детальних наукових знаннях та міркуваннях [4, с. 67].

Важливим аспектом у розвитку та вдосконаленні цивільного права є його гармонізація з нормами Європейського Союзу. Так, необхідно багато зробити для усунення дублювання та неузгодженостей у сфері договірного права, оновлення кола підзаконних нормативно-правових актів, а також оновлення договірного права та судової практики застосування цивільного та господарського права [5, с. 55].

Тому економічні інтеграційні процеси потребують належної правової інтеграції, зокрема, поступового наближення правової бази українських майнових відносин до умов внутрішнього ринку ЄС, до правових засад і принципів, що застосовуються на цьому ринку, з метою досягнення сумісності із законодавством ЄС та його держав-членів, а згодом - гармонізації, а також уніфікації в окремих сферах [6, с. 5].

Гармонізація - це процес зближення та узгодження систем цивільного права окремих держав, у ході якого приймаються відповідні правові конструкції та узгоджуються принципові відмінності між правовими нормами, що регулюють та охороняють суспільні відносини [7].

Таким чином, вдосконалення цивільного законодавства полягає в усуненні неузгодженостей, суперечностей та прогалів, які наразі існують у цьому законодавстві. Оскільки Цивільний кодекс України, який по суті є цивільним кодексом на рівні концепції цивільного права, відображає синтез західноєвропейської та східноєвропейської правових традицій, це дає підстави

сподіватися, що його положення можуть бути успішно адаптовані до концепції європейського приватного права.

Література:

1. Довгерт, А. Рекодіфікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту // Право України. – Київ, 2019. – № 1. – С. 27–41. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/331266621_Rekodifikacia_Civilnogo_kodeksu_Ukraini_osnovni_cinniki_i_peredumovi_dla_startu

2. Первомайський О. О. Кодифікація цивільного законодавства: проміжні результати та подальші перспективи. // Приватне право і підприємництво. – 2018. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Prip_2018_18_7.pdf

3. Кучер В. О. Перспективи розвитку цивільного права в Україні. Актуальні проблеми розвитку приватного права в Україні: тези доповідей учасників курсантсько-студентської конференції (15 квітня 2016 р.) / За ред. В.О. Кучера, Г.Б. Яновицької. – Львів:2016. – 525 с. – Режим доступу: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/konf_15_04_2016.pdf
International scientific and practical conference

4. Костова Н. І. Прогалини вдосконалення цивільного законодавства. Наукові записки міжнародного гуманітарного університету. – № 18. – 2013 р. – С. 66–69.– Режим доступу: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v18/26.pdf>

5. Луць В. В. Договірне право України: сучасний стан і тенденції розвитку. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2009. – № 2. – С. 52-55.– Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2009_2_12

6. Вишняков О. К. Апроксимація правового забезпечення цивільних майнових відносин в Україні до умов внутрішнього ринку Європейського Союзу: дис. д-ра юрид. наук– Одеса, 2008. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/8569>

7. Стефанчук Р. О. Цивільне право України: навчальний посібник. К.: Прецедент, 2005. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/stefanchuk_tsivpu/zmist.htm

СУТНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Прокопець К.В.

здобувач другого

(магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник: Сидоров О. А.

кандидат економічних наук

доцент кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Розвиток маркетингових комунікацій в Україні, який активно спостерігається протягом останнього десятиліття, сприяє зростанню інтересу вітчизняного споживача до сучасного ринку та поступово формує культуру споживання. Маркетингові комунікації, як одна з форм взаємодії між учасниками суспільства, передбачають ідею налагодження зв'язку зі споживачем. Це дозволяє встановити контакт між виробником і покупцем, знаходячи найкращі способи задоволення їхніх спільних інтересів. У цьому контексті бізнес-організації виконують функції як відправників, так і одержувачів інформаційних повідомлень. Як відправники, вони інформують, переконують, нагадують і стимулюють цільові аудиторії, щоб досягти обміну, який відповідає їхнім потребам і очікуванням.

У сучасних умовах ринкової економіки недостатньо лише базових методів виведення та просування товару, таких як виробництво якісної продукції чи встановлення конкурентоспроможної ціни. За широкого вибору подібних за характеристиками продуктів, такий товар може залишитися непоміченим для кінцевого споживача. Тому успішний вихід товару на ринок і його подальше просування вимагають активного застосування комплексу маркетингових комунікацій. Цей комплекс покликаний інформувати,

переконувати та нагадувати споживачам про товар, стимулювати збут і формувати позитивний імідж підприємства.

В своїх дослідженнях Р.І. Олексенко, І.О. Краскова та М.М. Поліщук, визначають, що «маркетинг – комплексна система організації виробництва і збуту продукції, орієнтована на задоволення потреб конкретних споживачів і отримання прибутку на основі дослідження і прогнозування ринку, вивчення внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства-експортера, розробки стратегії і тактики поведінки на ринку за допомогою маркетингових програм» [1].

Отже, сучасний маркетинг — це не лише підхід до ведення бізнесу, а й специфічна діяльність, яка базується на аналізі та раціоналізації економічних процесів за допомогою спеціальних інструментів. Його ключова особливість полягає у фокусуванні на потребах споживачів. Саме задоволення потреб клієнтів є основною метою виробників товарів і послуг. Задовольняючи запити споживачів, компанії досягають головної мети — отримання прибутку. У цьому процесі маркетинг виступає як система комплексних дій.

Маркетинг допомагає бізнесу адаптуватися до умов сучасної ринкової економіки. У нинішній ситуації, коли ринки насичені товарами, а конкуренція зростає, виробникам важко утриматися на плаву. Саме завдяки маркетинговим стратегіям підприємства отримують можливість пристосуватися до ринкових викликів. Через це маркетинг часто називають «філософією бізнесу».

Обсяги маркетингу вражають своєю масштабністю. За даними Європейської асоціації маркетингу, близько 40% населення України залучені до різних аспектів маркетингової діяльності. Проте велика частина цієї діяльності здійснюється без достатніх професійних знань, а інколи навіть без усвідомлення її значення. Це особливо стосується діяльності приватних підприємців і збутових працівників.

Отже, можна сказати, що маркетингова діяльність має вагому роль і безпосередньо впливає на підвищення ефективності фірми, завдяки роботі маркетингових служб які досліджують різні частини ринку.

Комплекс маркетингу, або маркетинг-мікс, є ключовим інструментом у діяльності будь-якого підприємства, яке прагне досягти успіху на ринку. Він охоплює сукупність заходів, спрямованих на задоволення потреб споживачів та досягнення поставлених бізнес-цілей. Найбільш відомою моделлю маркетинг-міксу є концепція «4P», що включає продукт (Product), ціну (Price), місце (Place) та просування (Promotion) представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Сутність комплексу маркетингу	
Основні елементи маркетинг-міксу	
Продукт (Product)	Продукт є основою діяльності підприємства. Це може бути фізичний товар, послуга чи навіть ідея, яку підприємство пропонує споживачам. У цьому контексті важливими аспектами є якість, дизайн, функціональність, упаковка, гарантії та супутні послуги.
Ціна (Price)	Ціна визначає вартість, яку споживач готовий заплатити за продукт. Це не лише основа отримання прибутку, але й важливий фактор конкурентоспроможності. До ключових рішень належать вибір ціноутворення, знижки, акції та кредитні умови.
Місце (Place)	Це способи, за допомогою яких товар або послуга потрапляють до кінцевого споживача. Важливу роль відіграють канали дистрибуції, логістика, зберігання та забезпечення доступності продукту на ринку.
Просування (Promotion)	Метою цього елемента є інформування, переконання та стимулювання споживачів до купівлі. Сюди входять реклама, зв'язки з громадськістю, стимулювання збуту, прямий маркетинг та інші інструменти комунікації.

Враховуючи дослідження можна зробити висновок, що сутність комплексу маркетингу розкривається через: орієнтація на потреби споживачів (комплекс маркетингу дозволяє підприємству краще розуміти очікування та потреби цільової аудиторії. Це допомагає створювати продукти, які відповідають запитам ринку, та формувати довгострокову лояльність споживачів); посилення конкурентоспроможності (завдяки грамотному використанню маркетинг-міксу підприємства можуть вигідно позиціонуватися на ринку, виділятися серед конкурентів і залучати нових клієнтів); створення бренду та іміджу (використання елементів комплексу маркетингу допомагає підприємствам формувати позитивний

образ бренду, підвищувати його впізнаваність і довіру з боку споживачів); підтримка стратегії розвитку (забезпечує підприємства гнучкими інструментами, які дозволяють адаптуватися до змін ринкового середовища, розробляти нові стратегії та досягати стратегічних цілей).

Література:

1. Р. І. Олексенко, І. О. Краскова М. М. Поліщук. Функції та роль маркетингу в сучасних умовах господарювання. Ефективна економіка. № 11. 2011

Юридичні науки

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ

Свердленко Карина Павлівна

студентка 2 курсу

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Губанова Ольга Валеріївна

к.ю.н., старший викладач кафедри

цивільного, господарського і

фінансового права Полтавського

юридичного інституту НЮУ

імені Ярослава Мудрого,

медіаторка,

Медіація набуває все більшої популярності у світі як ефективний спосіб врегулювання конфліктів, оскільки вона часто дозволяє уникнути тривалих і складних судових процесів. Цей метод сприяє досягненню добровільної згоди між сторонами, економлячи їхній час і ресурси. Проте виникає питання: чи достатньо самої процедури медіації для глибокого врегулювання конфліктів? Відомо, що більшість конфліктів супроводжуються великим емоційним навантаженням сторін. У цьому контексті важливими є психологічні аспекти медіації, зокрема здатність медіатора ефек-

тивно працювати з емоціями учасників. Дослідження цієї теми має значення, адже медіатор, володіючи окремими психологічними знаннями, здатний створити атмосферу, що сприяє примиренню, знижує рівень емоційної напруги та підвищує ймовірність успішного вирішення спору.

Психологічні аспекти медіації, зокрема роль емоцій у процесі примирення, стали об'єктом уваги багатьох науковців. Значний внесок у дослідження цієї теми зробили такі фахівці, як А. І. Гусєв, Г. Плясун, Г. Свідерська, Н. М. Черненко, І. В. Бринза та інші. Водночас реальний стан функціонування психологічних аспектів медіації потребує більш детального та всебічного аналізу.

Один з важливих аспектів значення медіації полягає в її ціннісній та філософській основі, яка сприяє розвитку комунікаційних технологій для мирного розв'язання конфліктів.

Дутчак С. В. зазначає, що дослідження походження медіації виявило новий аспект, який раніше був невідомий, і підтверджений практикою тисяч зустрічей, що відбувалися понад тридцять років у Центрі медіації та навчання в Парижі, як у судових, так і позасудових форматах. Виявилося, що справжній сенс медіації полягає не стільки в відновленні подій чи створенні простору для емоцій, скільки в доступі до вищих рівнів людського існування, зокрема до прагнень до самовдосконалення, досягнення добра і краси. Цей процес переносить акцент з боротьби за особисті інтереси на пошук правди, поваги та свободи [2].

Як зазначає Г. Плясун, використання спеціальних психологічних знань під час підготовки до медіаційного процесу, особливо у юрисдикційній сфері, де емоційний стан учасників може суттєво впливати на успішність процедури примирення, є дуже важливим [3].

Цю думку підтримують також А. І. Гусєв та його колеги, які зазначають, що ефективність медіації багато в чому залежить від здатності медіатора враховувати емоційний контекст конфлікту. Уміння забезпечити конструктивний діалог навіть у стресових ситуаціях є ключовим фактором для досягнення успішного результату [1].

Основними завданнями психологічного механізму медіації, на думку Черненко Н. М. та Бринзи І. В., є створення умов для

ефективного врегулювання конфліктів шляхом застосування психологічних знань і технік [4]. Ці завдання охоплюють:

- забезпечення діалогу між сторонами, який дозволяє учасникам зосередитися на вирішенні проблеми замість взаємних звинувачень;

- підтримання сприятливого психологічного клімату під час переговорів, що сприяє зниженню емоційної напруги;

- збереження партнерських або позитивних відносин, орієнтованих на майбутню взаємодію, що є особливо важливим у довготривалих стосунках, як-от у сім'ї чи бізнесі;

- задоволення інтересів і потреб сторін, які раніше залишалися невіршеними, допомагаючи знайти прийнятні для всіх рішення;

- формування адаптивних і конструктивних моделей поведінки, що дозволяють учасникам ефективніше реагувати на конфлікти у майбутньому;

- профілактика деструктивних наслідків конфліктів, щоб уникнути подальшого загострення ситуації та забезпечити стабільність відносин;

- генерування альтернативних варіантів вирішення конфлікту, включаючи пошук нестандартних рішень, які враховують інтереси всіх сторін;

- досягнення остаточної домовленості між сторонами, яка стає основою для завершення конфлікту та запобігає його повторенню [4].

Черненко Н. М. та Бринза І. В. вказують на важливість того, щоб медіатор добре розумів психологічні механізми конфлікту, зокрема прояви агресії, страху, образи та індивідуальні особливості кожної зі сторін. Він має бути здатний аналізувати і виявляти негативні емоції, які супроводжують конфлікт, а також вміти впливати на них. Тобто, виявивши зміни в напрямку розвитку конфлікту, медіатор повинен оперативно реагувати та коригувати свої підходи до примирення сторін, враховуючи ці зміни [4].

Отже, медіація є ефективним методом вирішення конфліктів, який сприяє досягненню добровільної згоди між сторонами та

економії часу і ресурсів. Психологічні аспекти медіації, зокрема здатність медіатора працювати з емоціями учасників, відіграють ключову роль у процесі примирення. Дослідження показують, що медіатор, володіючи психологічними знаннями, може створити атмосферу, що знижує емоційну напругу та підвищує ймовірність успішного вирішення конфлікту. Зокрема, важливо враховувати індивідуальні особливості учасників та зміни в розвитку конфлікту, що дозволяє коригувати стратегії примирення для досягнення оптимальних результатів.

Література:

1. Гусев А. І., Довгань Н. О., Івачевська О. В., Малєєва Н. С., Петренко І. В. Комунікативні технології інформаційного суспільства: монографія (А. І. Гусев, Науковий редактор). Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724587/3/GusevMonogr2020-maket_.pdf
2. Дутчак С. В. «Спосіб проведення гуманістичної медіації». Повідомлення про встановлення дати подання заявки на винахід (корисну модель). Мінекономіки. Національний орган інтелектуальної власності, 11.09.2024.
3. Плясун Г. «Використання спеціальних психологічних знань у разі підготовки та реалізації процедури примирення в юрисдикційному процесі». Юридичний вісник, 2023. 22. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2023/22.pdf
4. Черненко Н. М., Бринза І. В. Соціально-психологічний механізм медіації в освітньому процесі. Наукові перспективи, 2022. No2(20), 484-498. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/4421/4887>

РОЛЬ М. МАКСИМОВИЧА В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ІСТОРІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ
СВ. ВОЛОДИМИРА

Соколова Н.Д.,

*к.і.н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін*

Олексин І.Я.,

*к.філос.н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін*

Довбенко Т.В.

*старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет фізичного
виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Вагому роль в становленні та популяризації української мови і літератури відіграв вчений-енциклопедист, історик, етнограф, природознавець М. Максимович. Автор цілої низки робіт з мовознавства, обґрунтував ідею існування української мови (малоросійського наріччя) як окремої, відмінної від великоросійської [1, с. 49]. Впродовж 1820-40-х рр. видає низку збірок «Малоросійські пісні», «Українські народні пісні», «Збірник українських пісень» маючи на меті поширити українську народну поезію серед різних народів, поклавши початок українській фольклористиці. Як представник історичної науки, Михайло Олександрович зміг спростувати спекулятивну версію російського історика-шовініста М. Погодіна про спустошення Середньої Наддніпрянщини в період монголо-татарської навали та переселення на ці території населення з польських околиць. Він переконливо довів ідею про безперервний розвиток даного регіону з давніх часів, згодом ця думка ляже в основу історичної концепції М. Грушевського.

В 1834 р. М. Максимович обіймає посаду професора словесності та декана першого відділення філософського факультету

щойно відкритого в Києві Університету св. Володимира, пізніше стане ректором цього навчального закладу. Михайло Олександрович сприятиме поширенню української культури серед студентської молоді. А робити це було вкрай складно. Студенти часто негативно сприймали ініціативи ректора. Так, один із випускників П. Селецький згадував: «його наукове викладення впродовж півріччя «Слова о полку Ігоревім» і малоросійських пісень виводило нас із терпіння» [2, с. 147].

М. Максимович сприяв написанню студентських наукових робіт, які зберігались у його бібліотеці окремим томом (73 роботи 56 авторів). Ці праці написані здобувачами вищої освіти філософського та юридичного факультетів впродовж 1834-1839 рр. Свій перший науковий досвід під керівництвом ректора здобували М. Костир (викладач Київського та Харківського університетів), К. Страшкевич (доцент Київського університету), М. Тулов, А. Глушановський, П. Даневський (професори Ніжинського ліцею князя Безбородька), І. Шульгін (інспектор Віленського учбового округу).

На думку випускника Університету св. Володимира, історика, професора Казанського університету В. Піскорського дані твори в переважній більшості були слабкими у стилістичному та граматичному плані [3, с. 154]. І це зрозуміло, адже перша хвиля студентів Університету св. Володимира в переважній більшості це молоді люди іноземного походження, які на низькому рівні володіли російською мовою або взагалі її не знали. М. Максимович опікувався цими студентами, а роботи є результатом занять ректора із молоддю.

Частина цих робіт присвячена українській історії та фольклору. В. Піскорський підкреслює, що варто визнати вплив М. Максимовича на світогляд цих студентів, адже сам професор вважається глибоким знавцем місцевих старожитностей та збирачем народних пісень, котрий вмів передати свої симпатії учням [3, с. 157].

До вивчення української мови та історії М. Максимович залучав і професорсько-викладацький склад університету. В 1834

р. під його керівництвом створено Тимчасовий комітет для дослідження старожитностей до роботи в якому були залучені ординарні професори В. Цих, С. Орнатський, С. Зенович, знані археологи М. Берлінський та К. Лохвицький. Через брак коштів членам Тимчасового комітету не вдалось здійснити масштабні археологічні розкопки Києва та його околиць. Проте, завдяки зусиллям організації в 1835 р. вдалось організувати перший в місті Музей кийських старожитностей при Університеті св. Володимира, який постійно поповнювався новими експонатами. Нажаль, Михайлу Олександровичу не вдалось реалізувати свій задум щодо заснування історичного товариства на кшталт Московського чи Одеського товариств історії та старожитностей.

В 1843 р. за ініціативи декана філософського факультету М. Максимовича у Києві створено Тимчасову комісію з розгляду давніх актів до роботи в якій залучився молодий викладач університету М. Костомаров, письменник П. Куліш. В різні часи активними діячами Комісії стали видатні українські дослідники В. Антонович, М. Дашкевич, В. Іконников, М. Довнар-Запольський та ін. В 1845-1847 рр. співробітником Комісії на посаді художника був Т. Шевченко. Завдяки зусиллям діячів Комісії проведена грандіозна пошукова архівна робота й на основі зібраних матеріалів і документів створено Київський центральний архів давніх актів та видано низку збірників документів з української історії.

Нажаль, через проблеми зі здоров'ям у 1845 р. Михайло Олександрович змушений звільнитися з усіх посад, які обіймав в Університеті св. Володимира. Подальші роки свого життя вчений присвятив науково-дослідницькій роботі.

Отже, М. Максимович зробив величезний внесок в розвиток української науки. Перебуваючи на високих посадах в Університеті, св. Володимира, Михайло Олександрович сприяв не лише популяризації української тематики в освітньому процесі студентів, а і стояв біля витоків наукових установ, метою яких було вивчення українського минулого та залучення до роботи професійних дослідників.

Література:

1. Максимович М. А. Собрание сочинений. Т. 3: Языкознание. История словесности. Киев, 1880. [4], 745 с.
2. Селецький П. Из спогадів про Київський університет у 1837-1841 роках \ 3 іменем Святого Володимира У 2 кн. \ Упоряд. В. Короткий, В. Ульяновський. К., 1994. Кн.1. С. 147-154.
3. Пискорский В. Из прошлых лет Киевского университета \ 3 іменем Святого Володимира У 2 кн. \ Упоряд. В. Короткий, В. Ульяновський. К., 1994. Кн.1. С. 154-160.

УДК 330.522.2

Економічні науки

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ОСНОВНІ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Харченко С.О.

здобувач другого (магістерського)

рівня вищої освіти

*Науковий керівник: **Фісуненко Н. О.***

кандидат економічних наук, доцент кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

В даний час актуальною стала проблема ефективності використання основних фондів, тому що старіння транспортної інфраструктури та об'єктів виробництва збільшують для підприємств ризик відмови обладнання. Навіть якщо воно продовжує працювати, досягнення максимальних результатів при використанні зношених основних засобів в більшості випадків неможливо, і це стає додатковим чинником зниження продуктивності.

Таким чином, «використання основних фондів є чільним фактором, від якого залежить чи буде здійснюватися діяльність підприємства» [1].

Основні фонди відіграють значну роль у виробничому процесі організації. Від того, які засоби праці експлуатуються, в якому

вони стані і якого рівня технічного розвитку вони відповідають, залежить результат діяльності компанії і його рівень. Прийнято вважати, що основні фонди є часткою всіх засобів виробництва, тобто засобами праці, за допомогою яких у виробничому процесі людина може вплинути на предмет праці, змінити його для певної мети. Відмінність засобів праці від предмета праці складається, перш за все, в тому, що вони неодноразово беруть участь у процесі виробництва, при цьому зберігають свою натуральну і речову форму, поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлений продукт.

Варто зауважити, що в науковій літературі і на практиці разом з поняттям «основні засоби» економісти застосовують такі поняття, як «основний капітал» і «основні фонди». Термін «основний капітал» ввів шотландський економіст Адам Сміт. Раз з відомим науковцем його дослідження підтримали вітчизняні дослідники: О. Гук, Л. Шендерівська, які під визначенням сутності поняття «основний капітал» стверджують, що «капітал, який спрямований на поліпшення землі, придбання корисних машин і предметів, які приносять кошти або прибуток» [3]. Основоположник марксизму Карл Маркс також змістовно досліджував дане питання, його послідовниця О. Грачева, в своїх дослідженнях стверджувала, що «до основного капіталу ту частину капіталу, яка повністю бере участь у виробничому процесі і переносить свою вартість на вироблену продукцію частинами в міру зношування» [2].

Як зазначають у своїй праці науковці [1] «капітал - це «... резерв вироблених товарів, що беруть участь в виробництві товарів і послуг». У межах своїх досліджень вони виходили з принципу, що основний капітал є благом тривалого користування, його сьогоднішня цінність залежить від того, що він справить в майбутньому».

Виходячи з ролі в виробничому процесі, основний капітал класифікується на три групи: «механічні засоби, що визначають технічну оснащеність виробництва і виробничу потужність підприємства, засоби праці, «потрібні для здійснення процесу» (будівлі, споруди, будівлі і т.п.), апарати, транспортні засоби та виробничо-господарський інвентар».

Таким чином, основний капітал являє собою ті засоби виробництва, які відтворили: набуті навички робітників до праці, відтворені при використуванні речових ресурсів. Крім того, до складу основного капіталу, на нашу думку, можна віднести не тільки засоби праці, будівлі та споруди, а й працю робітників.

У соціалістичній економіці термін «основний капітал» (основні засоби), був видалений з термінології, і виникло поняття «основні фонди». Прийнято ухвалу ««основні фонди» застосовувати в основному для цілей фінансового аналізу, а «основні засоби» - в бухгалтерському обліку. Однак деякі групи вчених-економістів: розглядають два цих поняття як синоніми і, відображаючи термін «основні засоби» в дужках пишуть «основні фонди» [4].

Згідно визначенню Н.О. Фісуненко під «основними фондами» розуміється комплекс основних матеріальних і нематеріальних активів» [1]. Інші, сучасні науковці [4]: дотримуються іншої думки, що «основні засоби - це вартісний вираз основних фондів». Так, в розумінні «основні фонди - це вартісна форма виробничих будівель, споруд, силових і сільськогосподарських машин, обладнання виробництва, засобів транспорту і інших видів основних засобів».

Проаналізувавши різні підходи до категорії основних засобів, найбільш повним і достовірним визначення, на погляд автора, наступне. Під основними засобами слід розуміти сукупність засобів праці в матеріальному і вартісному вираженні, які використовуються в процесі виробництва продукту, виконання робіт і надання послуг, що мають термін корисного використання більше одного операційного циклу і поступово переносять свою вартість на нову продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань.

Як визначають в своїх дослідженнях науковці «під основними засобами розуміється, що вони складають матеріально-речову основу виробництва. Як засоби праці, прийняті до використання, вони забезпечують виробничий процес - з'єднання живої праці, сировини і матеріалів для створення нової вартості. Основні засоби характеризуються тим, що в процесі використання зберігають свою натурально/речову форму». Основні фонди - це частка

виробничих фондів, використовуваних в процесі випуску товарів промисловим підприємством протягом тривалого часу.

Таким чином, головна відмінність основних засобів від основних фондів - в порядку застосування даних термінів співвідносні з контекстом. Так, якщо говорити про бухгалтерський облік, то в ньому найчастіше використовується поняття «основні засоби». Термін «основні фонди», як правило, застосовується в контексті економічного аналізу.

Література:

1. Економіка підприємства: навч. посібник (у схемах і таблицях); кол. авторів; за заг. ред. д.е.н. Фісуненко П. А. Дніпро : ДДУВС, 2024. 150 с.

2. Грачева О. Облік основних засобів. *Спеціальна пропозиція до тижневика Дебет-Кредит*. 2016. с. 35-36.

3. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: начальний посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 073 Менеджмент. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.

4. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник (у схемах)/ 2-е вид., перероб. та доп. / Т. М. Остапенко, О. М. Кубецька, І. В. Кононова, Н. О. Фісуненко, О. А. Сидоров, Є. В. Коваленко-Марченкова, Н. А. Протопопова; за заг. ред. д.е.н., проф. Н. І. Верхоглядової. Дніпро. ДДУВС. 2022. 196 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЗМІНИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Шадура-Никипорець Н.Т.,

*к.е.н., доцент кафедри економіки,
обліку і оподаткування*

Беляков С.В.,

*здобувач вищої освіти гр. АСД051-22
Національний університет
«Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, України*

Сучасний етап розвитку нашої країни відзначається трансформаціями у всіх сферах суспільного і господарського життя, спричинених військовою агресією. Цілком зрозуміло, що ми можемо спостерігати суттєві зміни і викривлення у динаміці ключових макроекономічних та регіональних індикаторів, як закономірну реакцію системи на внутрішні та зовнішні шоки [1]. Однією із важливих характеристик, котра ідентифікує як економічний, так і соціальний аспект розвитку країни, є зайнятість населення.

Міграція населення країни під час фази повномасштабного вторгнення призвела з одного боку до скорочення населення на території України і відповідно зменшення кількості зайнятих, а з іншого боку – змінила регіональну структуру зайнятості. Структура зайнятості населення за регіонами дозволяє оцінити рівень економічного розвитку окремих територій країни та їх залученість до національних господарських процесів [2]. У 2023 р. кількість зайнятих в Україні порівняно з 2021 р. скоротилась на 16,95%, однак оцінка регіональних змін виявляє значну асиметрію. Темпи скорочення зайнятих у областях, де відбуваються активні бойові дії значно перевищує загальнонаціональні показники: Донецька (-69,79%), Луганська (-91,75%), Херсонська (-74,11%), Запорізька (-41,91%), Харківська (-28,86%) (табл. 1).

Таблиця 1 – Зміна характеристик зайнятості в Україні*

Регіон	Частка регіону, %		Зміна частки, в.п.	Темп приросту/зниження, %
	2021 рік	2023 рік		
Україна	100,0	100,0	–	-16,95
Вінницька область	3,041	3,505	0,464	-4,27
Волинська область	2,020	2,391	0,371	-1,70
Дніпропетровська область	9,733	9,908	0,175	-15,46
Донецька область	3,931	1,430	-2,501	-69,79
Житомирська область	2,352	2,510	0,158	-11,35
Закарпатська область	1,787	2,012	0,225	-6,50
Запорізька область	4,116	2,879	-1,237	-41,91
Івано-Франківська область	2,222	2,585	0,363	-3,38
Київська область	5,350	5,853	0,503	-9,14
Кіровоградська область	1,788	1,969	0,181	-8,55
Луганська область	1,098	0,109	-0,989	-91,75
Львівська область	6,040	7,089	1,050	-2,51
Миколаївська область	2,165	1,979	-0,185	-24,06
Одеська область	5,177	5,355	0,178	-14,10
Полтавська область	3,399	3,809	0,411	-6,91
Рівненська область	1,972	2,301	0,329	-3,09
Сумська область	2,082	2,079	-0,003	-17,07
Тернопільська область	1,739	2,010	0,271	-4,02
Харківська область	6,918	5,926	-0,993	-28,86
Херсонська область	1,635	0,510	-1,125	-74,11
Хмельницька область	2,413	2,799	0,386	-3,66
Черкаська область	2,480	2,803	0,324	-6,11
Чернівецька область	1,334	1,509	0,174	-6,09
Чернігівська область	1,923	2,040	0,118	-11,86
м. Київ	23,285	24,641	1,355	-12,11

* Розраховано авторами за даними [3]

Таке асиметричне скорочення працюючих призвело до зміни регіональної структури зайнятості. Зменшення у регіональній структурі зайнятості частки регіонів з активними бойовими діями (Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Сумська, Херсонська, Харківська області) супроводжується приростом частки територій, що прийняли внутрішньопереміщених осіб та релоковані виробництва – місто Київ (+1,35 в.п.) та Київська область (+0,5 в.п.), Львівська область (+1,05 в.п.), Вінницька область (+0,46 в.п.), Полтавська область (+0,41 в.п.).

Проведений аналіз демонструє, що зайнятість суттєво

змінилася у тих регіонах, де йшли бойові дії, або наближених до них, по-перше за рахунок внутрішньої та зовнішньої міграції цивільного населення, а по-друге через те, що економічна діяльність на територіях наближених до місця бойового зіткнення істотно утруднена. Враховуючи вищенаведені характеристики структурних трансформацій зайнятості в розрізі регіонів України та, беручи до уваги втрати матеріальної і технічної бази національної економіки, вже зараз потрібно замислюватись над тим, яким чином, та за рахунок яких ресурсів буде проведено відновлення економіки України, як відновити кадровий потенціал постраждалих територій, та які сфери діяльності зможуть надати імпульс для комплексного гармонійного розвитку країни та її регіонів після закінчення війни.

Література:

1. Шадура-Никипорець Н., Мініна О., Дерій Ж. Структурні трансформації економіки: вплив війни та пошук нової економічної парадигми для України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. №4 (36). С. 49-60.
2. Давидюк Л.П. Глобальні зміни в структурі зайнятості як чинник трансформації міжнародного ринку праці / Л.П. Давидюк // Економіка: реалії часу. 2015. №3(19). С. 172-177.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Шанар І. А.

*здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти*

Науковий керівник: Сидоров О. А.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
соціально-економічних дисциплін*

*Дніпровський державний
університет внутрішніх справ*

м. Дніпро, Україна

Основним шляхом вдосконалення виробничо-збутової політики підприємств є орієнтація на ринкові умови та впровадження маркетингового підходу у свою діяльність. Актуальність і значущість маркетингу для українських підприємств зростає у зв'язку з поступовим зміцненням ринкових відносин. Посилення ролі маркетингових підходів у здійсненні комерційної діяльності можна пояснити такими причинами.

По-перше, це посилення конкуренції на ринку. Сучасний ринок характеризується високим рівнем конкуренції у багатьох галузях, таких як харчова промисловість, машинобудування та легка промисловість. Для досягнення конкурентних переваг підприємству необхідно краще, ніж конкуренти, задовольняти потреби споживачів. Це вимагає постійного відстеження змін ринкової кон'юнктури, проведення маркетингових досліджень і інтеграції їх результатів у виробничі процеси..

По-друге, суттєве ускладнення виробничих і технологічних процесів. Сучасний рівень розвитку технологій передбачає зростання складності виробництва та підвищення якості продукції. Українські виробники вже зараз пропонують товари високої якості. В умовах насичення ринку якісною продукцією та переважання пропозиції над попитом підприємства мають зосереджуватись на покращенні обслуговування та розширенні спектра послуг. Це

підкреслює важливість сервісної політики як ключового елемента маркетингу.

По-третє, формування споживчих переваг. Сучасний споживач все більше надає перевагу продукції певних брендів (марочних товарів). Успішний виробник, який створив позитивний імідж, може отримувати додаткові прибутки, адже покупці готові платити за його продукцію на 10–15% більше, ніж за аналогічну продукцію конкурентів. Це підкреслює важливість маркетингу як інструменту створення та просування споживчих пропозицій.

По-четверте, інтернаціоналізація ринкових відносин. Сучасний ринок набуває глобального характеру, і багато компаній виходять за межі національних ринків для збуту своєї продукції. Іноземні фірми, які працюють в Україні, активно використовують маркетингові стратегії, що підсилює конкуренцію та вимагає від вітчизняних підприємств відповідної реакції.

По-п'яте, взаємозв'язок маркетингової політики з фінансовими ресурсами. Рівень витрат на маркетинг прямо залежить від фінансових можливостей компанії. У провідних західних фірмах витрати на маркетинг складають близько 30% загального бюджету, а в деяких випадках досягають 50–60%. На українських підприємствах цей показник у найкращих випадках становить лише 15–20%.

По-шосте, обмеження вітчизняних підприємств. Військові дії на території України, часткова анексія території і відповідно підприємств, висока енергоємність виробництва, недосконалість правової бази та криза в платіжній сфері створюють значні труднощі для українських компаній. Це призводить до високої собівартості продукції, через що збільшення витрат на маркетинг без втрати конкурентоспроможності стає складним завданням. У багатьох випадках компанії не можуть виділити навіть кілька відсотків бюджету на маркетингові заходи.

В той же час володіння комплексом маркетингу на сьогоднішній день дозволить українським підприємствам певним чином протистояти натиску зарубіжних фірм і відвоювати на ринку свій сегмент покупців. Кажучи сьогодні про захист вітчиз-

няного товаровиробника, потрібно, напевно, перш за все створити такі умови (законодавчі, податкові, фінансові), при яких він зможе належним чином захистити себе. А володіння маркетинговою базою у свою чергу сприятиме виходу українських підприємств на зарубіжні ринки.

На сьогоднішній день достатньо багато українських підприємств узяли на озброєння концепцію маркетингу, н багато в чому завдяки їй впровадженню їх товари і марки стають відомими, а підприємства досягають успіху («Світоч», «Норд», «Торчин-продукт», «Оболонь») [1].

Збут всього лише одна з багатьох функцій маркетингу, причому часто її найістотніша. Якщо суб'єкт ринку добре працював над такими розділами маркетингу, як виявлення споживчих потреб, розробка відповідних товарів і встановлення на них відповідної ціни, налагодження системи їх розподілу і ефективного стимулювання, то товари напевно підуть легко .

Головна мета, яка ставиться перед маркетингом - сприяти збільшенню прибутків підприємства. Вивчення ринків збуту, визначення номенклатури виробів, що випускаються, встановлення цін і інші питання маркетингових досліджень мають на своїй меті знаходження оптимальних (з погляду отримання максимального прибутку) умов реалізації товарної продукції. Той факт, що прибуток зрештою реалізується у сфері обертання, пояснює пильну увагу, яка приділяється кожна фірма організації і вдосконаленню свого збуту.

Література:

1. Іваночко Н. В. Особливості формування механізму управління збутовою діяльністю підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 18. 2017.

ПРАВО МІЖНАРОДНОГО ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ПІДГАЛУЗЬ МІЖНАРОДНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА

ЩЕРБИНА В.С.,

*академік НАПрН України, д-р юрид. наук, проф.,
професор кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Широкомасштабна агресія РФ зумовила не лише підвищення активності суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу України та приватних компаній, задіяних у виробництві озброєння та військової техніки, але і стимулювала посилення і подальший розвиток військово-технічного співробітництва України з зарубіжними партнерами, яке на сьогодні стало чи не основним напрямком міжнародного військового партнерства.

Згідно з Концепцією військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на період до 2010 року [1] військово-технічне співробітництво України з іноземними державами (далі – військово-технічне співробітництво) як складова державної зовнішньої політики є сукупністю цілеспрямованих заходів, пов'язаних із розробленням, виробництвом, ремонтом, модернізацією, знищенням (утилізацією) і міжнародними передачами товарів військового призначення.

Посиленню військово-технічного співробітництва в період дії воєнного стану сприяє, зокрема, низка заходів, передбачених Стратегією розвитку оборонно-промислового комплексу України [2], серед яких:

а) зняття нормативно-правових обмежень на утворення спільних підприємств з іноземними компаніями та провадження спільної діяльності, залучення іноземного капіталу в розвиток

виробничих потужностей українських підприємств із забезпеченням при цьому державного контролю для нейтралізації потенційних загроз національній безпеці;

б) забезпечення доступу суб'єктів господарювання всіх форм власності до участі у проєктах зі створення та виробництва оборонної продукції, впровадження і реалізація державно-приватного партнерства, сприяння залученню інвестицій на внутрішньому та зовнішньому ринках;

в) спрощення процедур отримання суб'єктами господарювання повноважень на здійснення експортно-імпортних операцій в оборонній сфері;

г) сприяння розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва всіх форм власності в частині розроблення і створення інноваційних технологій і виробництва високотехнологічної продукції військового, спеціального, подвійного призначення та цивільної продукції.

Стратегією воєнної безпеки України [3] передбачено у короткостроковій перспективі виконання такого завдання з реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, як використання можливостей державно-приватного партнерства та військово-технічного співробітництва для вітчизняного і спільного з партнерами розроблення, виробництва й оснащення сил оборони сучасним озброєнням, військовою та спеціальною технікою, забезпечення засобами ураження, у тому числі безпілотними і роботизованими, вкладення довгострокових інвестицій у розвиток військової інфраструктури.

При цьому в зазначеній Стратегії підкреслюється, що важливим ресурсом для Збройних Сил України та інших складових сил оборони й надалі залишатиметься міжнародна технічна допомога та підтримка держав-партнерів у питаннях військової освіти та підготовки військ (сил), удосконалення систем управління, автоматизації, логістичного, медичного та іншого забезпечення, розвитку військово-технічного співробітництва.

Відповідно до ч. 2 ст. 24 Закону України «Про національну безпеку України» [4] засади міжнародного військово-технічного

співробітництва визначаються законодавством України.

Так, пунктом 2 Указу Президента України «Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами» [5] встановлено, що військово-технічне співробітництво з іноземними державами здійснюється на засадах:

- пріоритетності національних інтересів;
- монополії держави на регулювання діяльності у сфері військово-технічного співробітництва;
- додержання законодавства про державну таємницю;
- додержання міжнародних зобов'язань України у сфері військово-технічного співробітництва;
- підконтрольності та підзвітності центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, визначених у встановленому порядку як учасники військово-технічного співробітництва і наділених відповідними повноваженнями, та суб'єктів військово-технічного співробітництва;
- захисту державою прав та законних інтересів учасників і суб'єктів військово-технічного співробітництва;
- координації діяльності учасників військово-технічного співробітництва.

Отже, міжнародне військово-технічне співробітництво має велике значення для захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави, що зумовлює формування адекватної правової основи регулювання відносин міжнародного військово-технічного співробітництва, зокрема, як шляхом удосконалення чинного законодавства у сфері військово-технічного співробітництва, так і шляхом виокремлення нової підгалузі міжнародного економічного права, якою є *міжнародне право військово-технічного співробітництва*.

Предметом регулювання цієї підгалузі є міжнародні відносини у військово-технічній сфері, суб'єктами яких є Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади та інші державні органи, а також суб'єкти господарювання України з одного боку, і уряди, інші державні органи іноземних держав та іноземні суб'єкти господарювання – з іншого.

Становленню міжнародного права військово-технічного співробітництва, як нової підгалузі міжнародного економічного права, сприятиме активізація наукових досліджень у цій сфері, які могли б здійснюватися в різних напрямках зазначеного співробітництва, спираючись на засади (принципи), визначені Указом Президента України «Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами».

Література:

1. Концепція військово-технічного співробітництва України з іноземними державами на період до 2010 року. Схвалена Указом Президента України від 27 серпня 2003 року № 913/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913/2003#Text>

2. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України. Затверджена Указом Президента України від 20 серпня 2021 р. № 372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#n12>

3. Стратегія воєнної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021?find=1&text=військово-технічн#Text>

4. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?find=1&text=військово-технічн#Text>

5. Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами: Указ Президента України від 21 квітня 1999 р. № 422/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/99#Text>

